

XHAFER DURMISHI

ILUSTRIME

1. UDB-ja si bashkëthemeluese dhe emërtuese e Frontit të Kuq
2. Historiku i Shtëpisë Mediale Politika
3. „Ilustrovana Politika” festoi ditëlindjen e 55-të
4. Ilustrovana Politika, 26 maj 1981,
5. Raport i Jusuf Gërvallës për Komitetin e Degës "Hasan Prishtina", 31 korrik 1981
6. Letër e Jusuf Gërvallës për Sabri Novosellën, 16 nëntor 1981
7. Letër e Ibrahim Kelmendit për Faridin Tafallarin, maj 1982
8. Letër e Ibrahim Kelmendit për Faridin Tafallarin, maj 1982
9. Kush është vojvoda Ramë Nikçi?
10. Në vend të përkujtimit me rastin e vdekjes së Ramë K. Nikçit
11. Gjyshi Ibush, Daja Ramadan, dhe Garipi djali i Dajës Ramadan
12. Arkivi më i saktë është vetë populli
13. DO TA DISKREDITOJA, EDHE PËR SË VDEKURI, PËR TË PABESË E INTRIGANT
14. Letër nga Donika Gërvalla për Faridin Tafallarin, 7 tetor 2013

Në përgatitjen e këtij libri nuk kam thënë ndonjë fjalë timen. Kjo ka ndodhur jo pse nuk kam ditur çka të them por pse nuk ka qenë e nevojshme. Puna ime këtu është përqendruar në mbledhjen, renditjen dhe ballafaqimin e këtyre shkrimeve në mënyrë kronologjike. Si material kryesor për ilustrim është marrë numri 1177 i revistës "Ilustrovana Politika" të Beogradit, i 26 majit 1981. Prej kësaj reviste i kam marrë 14 faqe dhe, të kopjuara nga origjinali, i kam skanuar dhe vendosur në këtë libër. Artikujt e kësaj reviste janë me shkronjat qirilicë. Këta artikuj nuk i kam përkthyer (me përjashtim të titujve) dhe as komentuar pasi përkthimin thelbësor dhe komentet për këtë numër të kësaj reviste i ka bërë Ibrahim Kelmendi në maj të vitit 1982, në Traktin me titull: "**Klika e Beogradit - "të vret natën e të këndon ditën"**", i cili jepet i plotë në këtë libër.

Për shkak se "**Ilustrovana Politika**" e ka peshën e vetë në këtë libër, nga faqja zyrtare e internetit, e kam marrë dhe e kam përkthyer një historik të shkurtër të gazetës "Politika", e cila konsiderohet ëma e "Ilustrovana Politikës", dhe një shkrim për 55 vjetorin e "Ilustrovana Politikës" ku del qartë roli i këtyre gazetave në formimin e opinionit publik në Serbi dhe pësha e tyre që e kanë pasur në Jugosllavi.

Këto dy shkrime i kam zgjedhur për shkak të disa të dhënave faktike të një kohe që të nënvizoj se "Politika" dhe "Ilustrovana Politika" ishin shtyllat kryesore të pushtetit të Serbisë dhe mbarë Jugosllavisë. Në atë kohë "*Politika dhe formimi i politikës*" kanë qenë monopole ekskluzive të Beogradit. Kjo revistë, pra, nuk ka qenë vetëm produkt reporterësh të lirë, të cilët e kanë pasur pasion fjalën e lirë – fotografinë e mirë dhe fatin e njerëzve të thjeshtë, siç mund të fitohet përshtypja nga festimet e përvjetorëve të saj, kur dihet botërisht se gjatë viteve 1945–1990 në ish-Jugosllavi shqiptarët kaluan në burgje 666 shekuj, 72 vjet e 7 muaj burgim, pikërisht për të qenë të lirë e për fjalën e lirë. "Ilustrovana Politika" ka qenë pjesë e UDB-së, pjesë e aparatit të dhunës serbomadhe kundër popullit shqiptar, të cilat ua kanë caktuar fatet njerëzve, të cilët kanë vendosur për jetën dhe vdekjen, kush duhet të jetë i mirë e i besës dhe kush duhet të etiketohet terrorist, intrigant dhe e i pabesë, e ndaj kujt duhet të bëhen atentate.

1. UDB-ja si bashkëthemeluese dhe emërtuese e Frontit të Kuq

Ibrahim Kelmendi: "*Më vonë vendosëm për organizim legal, me bashkatdhetarë të tjerë, duke anashkaluar Xhavitin, meqë për te krijova përshtypje se ishte informator i UDB-së, i urdhëruar për t'u anëtarësuar në PKGj/M-L, që të informonte për veprimtarinë e kësaj partie komuniste sigurimet e fshehta jugosllave dhe gjermane. Kurse për Proletarin formova përshtypjen se ishte një dogmat primitiv.*" (Atentatet, Prishtinë 2007, faqe 40)

Xhahili (Xhavit), informatori i UDB-së propozon emërtimin "Fronti i Kuq"

Ibrahim Kelmendi: "*Xhahili propozoi ta emërtonim 'Fronti i Kuq', duke arsyetuar se duhet të ndjekim shembullin e organizatave çlirimtare "Brigada Rosa", "Rote Army Fraktion", etj. Proletari propozonte ta quanim "Partia Komuniste e Kosovës /Marksiste-Leniniste", duke arsyetuar se vetëm komunistët mund të bëjnë revolucion të vërtetë proletar. ...Me këtë demagogji të Proletarit, ata dolën fitues, sado që edhe unë avullnetshëm u dakordova me propozimin e tyre. Edhe tani mendoj se emri që kemi miratuar është tepër bombastik e provokues.*" (Atentatet, Prishtinë 2007, f.41-42)

Jusuf Gërvalla: "*Sa për organizatën e bashkuar rreth organit "Bashkimi", më duket se pak dobi mund të kemi nga iniciativa për bashkim e bashkëpunim me ta. Së paku përsa shihet te udhëheqësi i kësaj organizate në botën e jashtme, nuk ekziston përshtypja për organizim të mirëfillte dhe as për ndonjë organizatë të fuqishme numerikisht. Megjithatë, po ta shihni ju të arsyeshme, ndoshta do të mund të realizohej mundësia që shokëve të Lëvizjes në Kosovë t'u jepet lidhja me përfaqësuesin e "Bashkimit" në Kosovë. Megjithëqë, për sa kam mundur të marr vesh, atje, në radhët e kësaj organizate, apo ndoshta në qendër të saj, ndodhet një njeri i dyshimtë, njëfarë Blakaj, që punoka në Entin e Sigurimit Social në Prishtinë. Sa për mua unë njëherë për njëherë, pas numrit të fundit të "Bashkimit", të cilin ta kam dërguar, të gjitha marrëdhëniet me përfaqësuesin e tij të këtushëm i kam ndërprerë. Këshilla për ndërprerjen e marrëdhënieve me të kam pasur edhe nga ana e diplomatëve shqiptarë në Vjenë." (Letër Sabri Novosellës, 13 maj 1981. E botuar për herë të parë në librin e Faridin Tafallarit, ME TRE YJET E PAVDEKËSISË NË ATO VITE TË STUHISHME, Tiranë 2010, faqe 261-266)*

2. Historiku i Shtëpisë Mediale Politika

(Politika AD=Shoqëri Aksionare)

Shekulli i parë...

Kur në atë ditë të largët të 25 janarit të vitit 1904, rreth orës dy pasdite, në rrugët e Beogradit u paraqit numri i parë i *Politikës*, në krejtësisht katër faqe, me një çmim prej pesë parave, e shtypur në 2450 ekzemplarë, askush nuk ka mund ta merr me mend se po shtohet edhe një gazetë e përditshme, në tregun e pasur të shtypit beogradas (kanë dalë 72 botime gazetareske, prej të cilave 12 ka qenë ditore) dhe shpejt do të rritet në diçka të rëndësishme – në shtëpinë udhëheqëse botuese dhe gazetareske me traditën më të gjatë në Ballkan. Askush, sigurisht, përveç themeluesit të saj - Vladislav Ribnikar – redaktorit të parë modern në kuptimin bashkëkohor të kësaj fjale.

Themeluesit, botuesit dhe aksionarët e *Politikës* jo vetëm që i kanë hedh themelet e gazetarisë moderne dhe kanë bërë që gazeta ditore të bëhet institucion e veçantë bashkimi i kulturës dhe mendimit qytetar në vendin tonë. Ata kanë pasë edhe afinitet për biznes: shumë shpejt e kanë kuptuar se duhet ta kenë shtypshkronjën e vetë. Kjo është realizuar më 1904, me ç'rast është bërë mbyllja e procesit të prodhimit.

"*Politika* sot është sot një ndërmarrje e përbërë prej një popullsie të vogël radhitesish dhe punëtorëve të tjerë, si në një fabrikë. Të shtypësh mbi 100 000 ekzemplarë çdo ditë nuk është aq punë e thjeshtë. Sikur faqet e *Politikës* të renditeshin përgjatë Ekuatorit, për 157 ditë do të shtypeshin kopje të mjaftueshme numrash sa me ato do të përshkohej (në vijën e Ekuatorit) krejt bota..." , është nënvizuar në faqet e *Politikës*, në vitin e largët 1929.

Paramendojeni tani një pamje të tillë, dhe pastaj prej dekadë në dekadë, deri në ditët e sotme, duke ua shtuar dhjetë, njëzetë, pesëdhjetë .... shtypshkronjat e *Politikës*, tani, 109 vjet që nga themelimi, me faqet e të gjitha gazetave dhe revistave që ajo boton, si për vete dhe për klientët tjerë, sfera tokësore, në vijën rreth Ekuatorit, që janë diçka mbi 40 000 km, mund të përshkohet për vetëm 5 ditë.

Rruga deri tek ky rekord nuk ka qenë e lehtë. Shtëpia Botuese e *Politikës* dhe punëtorët e saj, në kurrizin e tyre e kanë ndier tërë peshën e gjithë kohës së bujshme të paraluftës, pasluftës, asaj ndërluftuese, të krizave e inflacioneve të cilat nuk e kanë kursyer Ballkanin gjatë shekullit 20. Pa marrë parasysh ndryshimet në strukturën pronësore dhe fatit jo aq të kënaqshëm ekonomiko-shoqëror drejtimi i biznesit gjithmonë ka qenë i qartë. Dhe një hap para kohe. E kjo ka nënkuptuar botimet më të mira gazetareske dhe teknologjinë, shtypshkronjat më moderne. Deri në mesin e shekullit të kaluar *Politika* ka pasur shtypshkronjën me kapacitetin më të madh për prodhimin e gazetave në gjithë Evropën Qendrore. Qysh më 1964, e para në Jugosllavinë atëherëshme, e blen "kolor tifdruk rotaciju" për shtypjen e revistave.

Gjysma e dytë e shekullit të kaluar shënon ngritjen fantastike të veprimtarisë botuese të *Politikës*. Përveç gazetave ditore - *Politika*, *Ekspres Politika*, dhe nga viti 1990 të *Sportskog žurnala*, së pari *NIP Politika*, dhe pastaj shoqëria aksionare, *Politika AD* (AD=Akcionarsko Drushtvo=Shoqëri Aksionare) boton një tufë të tërë revistash: *Politikin zabavnik*, ***Ilustrovana Politika***, *TV reviju*, *NIN*, *Bazar*, *Tempo*, *Mikijev zabavnik*... Si përgjigje në sfidat e kohrave të reja, lansohen revista moderne - *Svet*, *Intervju*, *Huper*, *Svet kompjutera*, *Viva*, *Ana*, *Politika Weekly* (në gjuhën angleze), *Le Monde Diplomatique*...

Deri në fund të shekullit të kaluar *Politika AD* (shoqëri aksionare) është kompletuar si shtëpi mediale – përveç shtypshkronjës, botimeve të veta gazetareske edhe rrjetit të shitjes ka pasë edhe radion dhe televizionin e vetë. Në vitin 2002 si partner ekonomik i bëhet Shtëpia Mediale Gjermane WAZ (West Allgemeine Zeitung), me të cilën e kanë krijuar firmën (bijë) PNM (Politika novine i magazini) në përbërjen e së cilës kanë hy gazetave ditore *Politika*, *Ekspres Politika*, *Sportski žurnal*, dhe revistat *Politikin zabavnik*, ***Ilustrovana Politika***, *Bazar*, *Svet kompjutera*, *Viva*, *Huper*, *Enigmatika*, dhe *Ana*.

Në fillim të vitit 2003 *Politika AD* bën kthesë teknologjike – kalon në shtypshkronjën komerciale ofset. Bëhet shtëpi botuese moderne për botime të kualitetit të lartë me ngjyra.

Shekulli i dytë...

Në shekullin e vetë të dytë të ekzistencës *Politika AD* ka hyrë më 26 janar 2004. Pesha e tranzicioneve dhe depërtimi i një numri të madh revistash të licencuara në tregun e Serbisë kanë bërë të veten, duke ndikuar që një numër i revistave të Politikës të mos del më.

Ajo çka *Politika AD* boton tani, megjithatë, paraqet një pasuri kulturore dhe një krenari kombëtare: *Politikin zabavnik*, revista më e vjetër për fëmijë në vend (për të gjithë prej 7 deri në 107 vjet) i cili në shkurt 2009 i ka mbushur 70 vjetë, *Ilustrovana Politika* - e cila më 2008 e ka festuar gjysëmshkullin e botimit të saj dhe ka mbetur pa konkurrencë si revista e vetme vendase që kujdeset për gazetarinë raportuese dhe Bazar, e vetmja revistë origjinale vendase që botohet që 49 vjet me të njëjtin emër dhe u reziston botimeve më të njohura botërore. Të tri revistat e lartpërmendura dalin në qirilicë, në shkronjat kombëtare, dhe në kuptimin komercial kjo paraqet një arritje, pasi tani të gjitha botimet gazetareske në tregun tonë dalin me shkronja latine.

Në pikëpamje teknologjike, *Politika AD*, në shekullin e dytë të saj vazhdon me zhvillimin. Në vitin 2007, e para në Serbi, e siguron linjën e plotë për lidhje të fortë (liniju za tvrdi povez), ndërsa më 2008 monton rrotulluesen 32 faqesh, që ia mundëson prapë të jetë lider në veprimtarinë botuese në këto hapësira.

Nga viti 2012 është ndërruar partneri i jashtëm i firmës *Politika novine i magazini*, pasi WAZ ia ka shitur pjesën e vetë ndërmarrjes OOO East Media Group nga Federata e Rusisë. (Istorijat Politike AD, <http://politika-ad.com>, 2013)

3. „Ilustrovana Politika” festoi ditëlindjen e 55-të

Për më tepër se një gjysmë shekulli janë botuar 2858 numra të kësaj reviste

Me një koktel solemn dje në hotelin „Mažestik” është festuar ditëlindja e 55-të e „Ilustrovana Politikës”. Atmosferës festive, solemnitet edhe më të madh i kanë dhënë emra të shumtë e të njohur të jetës publike. Aty ishin Miki Jevremović, Toma Fila, Tihomir Arsić, Kornelije Kovač, Dragan Džajić, Žika Šarenica, Nina Mudrinić, Miša Aleksić nga „Riblja čorba”, Vlada Džet... Përderisa kanë evokuar kujtimet rreth ngjarjeve të veçanta të botuara në këtë revistë, pjesëmarrësit kanë vizituar ekspozitën e përgatitur për këtë ditëlindje. Në këtë ekspozitë janë paraqitur fotografitë e ballinës (kopertinës së parë) prej numrit të parë e deri më sot. Aleksandar Gajević, redaktor i revistës, me të drejtë nënvizoi dje se kjo revistë ka qenë dhe ka mbetë revistë për tregime të ngrohta rreth njerëzve të thjeshtë, e reportazhës dhe fotografisë së mirë.

Ballina dhe lepotica e numrit të parë (Broj 1) e revistës Ilustrovana Politika, 11-11-1958

Numri i parë i „Ilustrovana Politikës” është paraqitur në kiosqe para 55 vitesh, në ditën e martë, më 11 nëntor 1958 me një tirazh prej 86 000 ekzemplarësh. Krejt tirazhi është shitë menjëherë pas paraqitjes në treg. Ndoshta edhe për atë se në ballinën e saj (kopertinën e parë) ka qenë brigadierja e re e panjohur në aksionin punues të rinisë federative në ndërtimin e autostradës „Bratstvo i jedinstvo”.

Reporterët e "Ilustrovana Politikës", e cila dje e festoi ditëlindjen e 55-të, tek para dhjetët vitesh i kanë ra në gjurmë bukuroshes së panjohur. Dhe ja çudia: vajza në ballinën e numrit të parë ka qenë aksionistja (punëtorja vullnetare) Ula Anderson, punëtore në një shitore lulesh nga Stokholmi.

Për aq sa është e ditur, thotë Miloš Lazić, një ndër reporterët më të dalluar të „Ilustruarës”, sot ekzistojnë vetëm tre ekzemplarë të numrit të parë: një është në repartin e revistave të Bibliotekës Kombëtare të Serbisë (Narodne biblioteke Srbije), i dyti në arkivin e "Politikës" dhe i treti në dokumentacionin e redaksisë. Megjithatë Lazići, supozon se sigurisht

edhe dikush prej lexuesve të kësaj reviste të njohur javore, në mesin kujtimeve e ruan atë raritet (send të rrallë) me suedezen e bukur e cila ka punuar në trasenë e autostradës nëpër ish-Jugosllavi.

Shumë shpejt „Ilustrovana Politika” ka hy në zemrat dhe shtëpitë e lexuesve të shumtë në gjithë Jugosllavinë. Dhe kjo nuk është çudi. Në njërin prej jubileve të kësaj reviste javore, karikaturisti, fotografi, gazetari i udhëpërshkrimeve dhe bohemi Zuko Džumhur, ka folur për atë se si i duket se kurrë nuk do t’i harroj ato ditë të lavdishme kur ka marrë pjesë në kërkimin e kuptimit dhe pamjes së „Ilustrovana Politikës”.

– Ka ndodhë kjo në ndërtesën e vjetër të redaksisë. Të mbledhur rreth tavolinës së madhe të redaksisë, me dashuri por edhe me frikë ia kemi hy punës së re e të vështirë, sidomos kur të kihet parasysh se pak veta prej nesh kanë pasur njohuri dhe përvojë në një punë të tillë. Kur ka dalë numri i parë nga shtypi, ka qenë një festë për të gjithë ne. Ka ndodhë kjo para shumë kohësh, dhe është dashur të kalohet një rrugë e gjatë dhe e ndershme. Jam krenar se në pallatin e shtypit (të revistës) prej kateve të shumta është edhe një ballkon i imi i vogël – tregon Zuko Džumhur-Gjulieta.

Me një rast, gazetari shumëvjeçar dhe redaktori kryesor përgjegjës i „Ilustrovana Politikës” Mirko Bojić, ka potencuar se kjo revistë, në të vërtetë gjithmonë ka qenë – revistë e reporterëve.

– Të jesh reporter ka nënkuptuar që një ditë ta përgatisësh tregimin për një ngjarje muzikore, dhe të nesërmen urgjent të udhëtosh për një Rijekë, që të mësohet se çka po ndodhë në ndërtimoren e anijeve – ka shkruar Bojić.

Rezultati i këtij vrapimi të reporterëve-kureshtar janë tekstet, shumë prej të cilave kanë mbetë në kujtesën e lexuesve të saj. Sot, 55 vjet pas daljes së numrit të parë, duket sikur mision i pamundshëm t’u gjesh vend të gjithë 2858 (aq sa kanë dalë) numrave të "Ilustrovana Politikës".

Redaktorit dhe përgjegjësit kryesor aktual të "Ilustrovana Politikës, i kujtohet, pasi ka qenë vetë dëshmitar, se nëpër çfarë fazash e ngjarjesh ka kaluar njëra prej revistave javore më të vjetra dhe më me ndikim në këtë pjesë të Evropës.

– Shkaku i kësaj, është sigurisht ai se „Ilustrovana Politika” gjithmonë e ka pasur qëndrimin dhe karakterin e vetë – thotë Gajević.

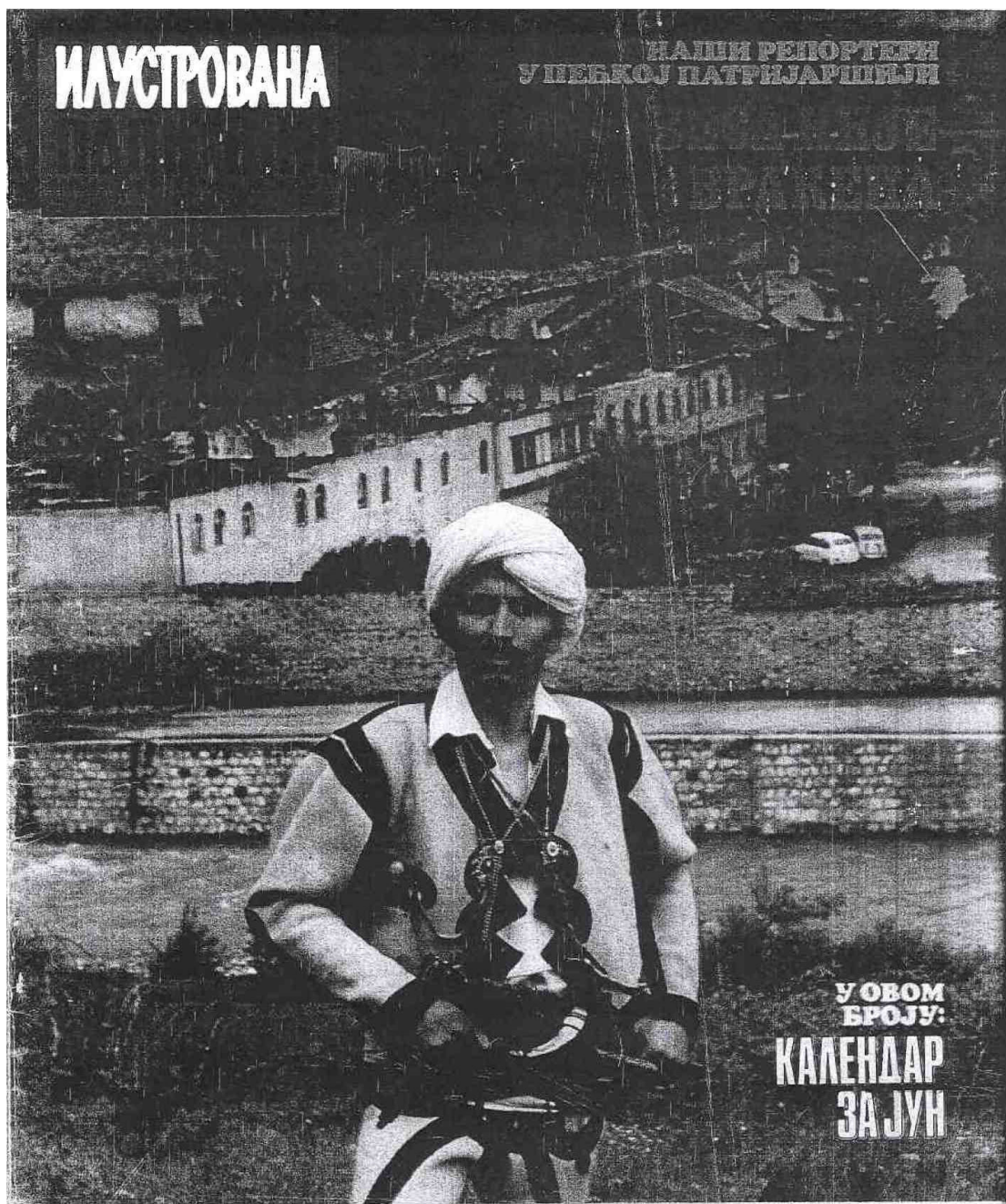
„Ilustrovana” i ka mbushë 55 vjetë. Thonë se këto janë vitet më të mira. Si për lexuesit ashtu edhe revistat.

A. A. publikuar më 13 nëntor 2013 („Ilustrovana Politika” proslavila 55. rođendan, <http://www.politika.rs>)

4. Ilustrovana Politika, 26 maj 1981

**BESA NUK
ËSHTË
KTHYER**

Ramë Nikçi në ballinën e numrit 1177 të Ilustrovana Politikës së Beogradit, të 26 majit 1981

SHQIPËRIA E ENVER HOXHËS PUSIA E URREJTJES DHE GËNJESHTRAVE

БУСИЈА МРЖЊЕ И ЛАЖИ

Док су из Тиране стизале поруке о жељи за јачањем доброг суседства, у потаји су коване подмукле завере против Југославије и њеног јединства

Аобро дошли у једину праву демократску земљу света!

Тим речима и с таквим поздравом дочекао је политички инспектор групу британских туриста којима је крајем априла ове године био дозвољен улазак у Албанију. Препоручујући тако своју земљу, инспектор је прво проверио да ли су сви прочитали прецизна упутства „туристичког водича“.

„Панталоне не смеју бити звонасте, нити сувише живе боје. Мани и макси-хаљине се не смеју носити... Уколико се оцени да је одећа неприхватљива, може се затражити да је пресвуку пре проласка кроз царину... Мушкарцима са дугом косом или брадом није дозвољен улазак...“

Ово је само једна од тачака из правила како се странци коме је указано и кратко гостопримство мора понашати у тој „најдемократскијој“ земљи света. Ретки странци додуше, дође и строго контролисано проведе неколико дана, па је спреман да своје одевање и изглед прилагоди и подреди прописима, како се не би сувише издвајао од синова и кћери, патетично и претенциозно назване „земље орлова“.

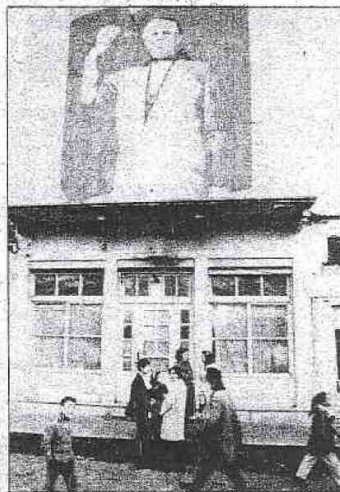
Од чега их чувају?

Нема званичних података о томе коликом се броју страних туриста годишње дозволи да пређе данас сигурно најконтролисанију и најзатворенију границу света. „Ми не распродајемо капиталистима летоте наших планина и мора, као што то чине југословенски ревизионисти и остали издајници социјализма“, речено је и ових дана. Иза тог „објашњења“ скрива се у ствари други, прави разлог: готово атактички, анимални страх власти од било каквог случајног и неприпремљеног сусрета Албанаца са странцима. Стога се — истинита, само за пропагандне потребе према иностранству јер се сопственим грађанима ни то, као ни било шта друго, не објашњава — каже да Албанија нема никакве потребе да путује из своје земље, јер у њој има све“.

Зна се, на пример, да само десетак аутобуса годишње пређе у Албанију преко најфреквентнијег „туристичког“, ако не и јединог граничног прелаза у те сврхе. С друге стране, званични подаци говоре да је та последње две године у неке западне земље отпућено на студије издва стотинак студената. То је учињено после прекрива са Пекингом.

Никада нико није могао да чује или прочита објашњење зашто су подигнуте такве раме. Откуда страх од контакта грађана „најсрећнијег“, „најдемократскијег“ земље са читавим осталим светом који је прекрива „тама“, „експлоатација“, „неправда“?

Да је Албанија забрањен сваки додир са странцима осећа се свуда. Странци се може гледати само са одстојања. Странци у „туристичким водичима“ пре свега морају да прочитају и добро да запамте да не могу прилазити албанским грађанима, да се морају кретати у групама, да се не смеју задржавати аутобусом уз пут, од границе до Тиране, и да могу видети само оно што им је програмом назначено. Тих „правила понашања“ морају се строго придржавати ако не жели да себе изложе тешким ризицима.

Велике фотографије Енвера Хоџе су роба која се у овој земљи најмасовније производи

Туризам је само један показатељ затворености или отворености земље, поверења у сопствене грађане и слобода које они имају. Албанска држава се, подижући око себе зидине изолације, побринула да до најситнијих детаља предвиди и промишле све, од тога шта је лична „срећа“ па до тога како човек треба да изгледа. Разграната мрежа јавних и тајних службеника безбедности (званична Тирана није демантовала „скрашњег“ податак да је „бор свика двадесета особа у тој служби“), ствара се и о томе: да нека девојка не сасије сукњу или хаљину који светиметар дужи или краће него што је дозвољено, да неки младић не обуче шире или уже панталоне.

И младалачка „осећања су строго контролисана. За пољубац или загрљај на јавном месту се кажњавала. Пољубац је као „буржоаски остатак“ и „ревизионистичко тровање младих душа“ ишчекао са биоскопског платна, телевизијског екрана и позоришних даска. Зна се које се песме могу певати, а Тирана не штеди новац да би пригушила слушање страних радио-станица и спречила гледање туђих телевизијских програма.

Албанија, дакле, живи у некој врсти сталног ванредног стања. Не само да се то не скрива, већ се истиче као узор за сав остали, заблудели свет. Све до данашњих дана Албанија не може поћи из села у село, из среза у срез, без специјалне полицијске дозволе. Забрањен му је улазак у хотели у којима одседају странци.

Најредна имена

Примећује се да је, бар у Тирани, задржан стари медитерански корзо. Странци нема прилике да оцени како је у другим градовима, јер му приступ у њих није дозвољен. То што је добио визу за улазак у ову земљу не значи и слободно кретање њом; може се ићи једино тамо где је у пасошу назначено.

На дустом централном тргу Тиране увече се окупи стотинах особа да „убије“ сат-два времена. Пригушени шапат влада и у овим часовима. А онда, готово у једном трену, са преласком сутона у ноћ, сви се као по команди разиђу. Одлазе кућама — у тишини, немо, потпуно као после тужног расцепка о најмилијима и најближимима. Људи немају потребе да дигну руке, јер се та врста одлука тако оцењује и сумњива је онима који се брину о одмору и забави људи.

PUSIA E URREJTJES
DHE GËNJESHTRAVE

БУСИЈА МРЖИЈЕ

Кoliko је живот сваког појединца подређен прописима говори и један закон донет фебруара 1978. године. То је био сваки Албанац је обавезан да промени име ако није у складу са политичким, идеолошким и моралним стандардима. Који су то стандарди? Није баш најпрецизније објашњено, али се зна да ни једно име не може да има религиозни призив. „Имамо тако лепих имена“, писала је тиранска штампа, „као што су Албач, Ијизирк и друга“. Вероватно не тај „напредни“ регистар довести до унифицирања имена у целој земљи. Уколико се у року, који је био сасвим кратак, грађани не би пријавили да промени име — изложио би се тешкој казни.

Албанија се већ четрнаест година хвали да је прва атеистичка земља. То године је, очигледно да би приуштила отворе, донела закон којим се најстроже забрањује исповедање религије. Преко ноћи су стављени катанци на преко 2.000 џамија, католичких и правослаvnих цркава. Само је мали број остављен за разгледање страницима. Остале су претворене у биоскопе, а најчешће у разне складишта.

У албанском Уставу се каже: „Држава не признаје религију. Она подупиру и развија атеистичку пропаганду, с циљем да код народа усади научни, материјалистички поглед на свет.“ У Тирани је после тога отворен јединствен музеј атеистички. Ретки посетиоци овог невероватног здања могу да виде фотографије свештеника на губилиштима, са пушкама упереним у њих, зато што су се „огрешили“ о закон и кришом, у кућама, обављали верске обреде.

Ова два закона, о промени имена и укидању религије — уосталом као и сви други — донети су, како кажу у Тирани, по жељи и на захтев грађана, на широко демократски начин. Како онда објаснити строге казне предвиђене за прекршиоце кад су то желели сви грађани.

Нејоноуљиви рекорд

Уз разне друге рекорде, Албанија је у новембру 1978. забележила и један о коме могу само да маштају остале земље у свету. Тога новембра су одржани избори за Народну скупштину. Резултат, од 1.438.289 уписаних бирача, на изборе су изашли сви осим — једног! У Албанији, тога дана није било болесних, старих и немобилних, тога дана се и са смиреним гласом устајало да би се убадио листић у гласачку кутију. Том чуду придодат је и други рекорд: за кандидате такваног Демократског фронта гласали су — сви до једног. Да се ипак не би рекло да су избори одржани под притиском, саопштено је да су три листића била „неважећа“.

Познате су „демократије“ као што је ова албанска, у којима се стопостотно излази на изборе и стопостотно даје глас. Али, ово је свакако пример коме нема „равна у историји „тајног“ и „слободног“ гласања.

Засељеност заједно нема граница. Оцењујући ове „непосредне и тајне изборе“ Радивој Тирани је тих дана рекао да су Албанци гласали за „државу, за срећне дане које уживамо и сјајну будућност која нас очекује“.

Број становника Албаније је за последњих 35 година повећан за два и по пута, или готово за милион од 1960. до маја 1978. Идеолошки, пропагандно-политички и практично подстицан се наталитет, неразуман за схватање савременог света. То већ даје последње с којима ће се земља тек суочити, Албански

градови нису у стању да прихвате прилику са села и зато власти на све начине, па и најдрастичније, настоје да људе издрже на селу и да им не дозволе улазак у градове. Председник апеланте владе Мохмет Шеху је недавно, чак са задовољством, рекао да на селу „данас, као и пре пет или десет година, живи 68 одсто становника. У3 административно-политичке забране одласка са села, доследно се остварује позитивна „исширена градова“ Тирана не би била Тирана да и за ово нема „оригинално“ идеолошко објашњење. Указујући на то да градови представљају опасност од ширења буржоазије, ово опет Шехуовог тумачења: „Савремени се ревизионасти хвале како се код њих смањује број селоског становништва, па то називају економским и друштвеним напретком. То није никакав напредак, већ капиталистичко и економско пропадње“.

Улице за ђубрилејоване

Или је реч о пренасељености села, или о његовој класичној заосталости и техничкој неопремљености, или о неспособности града и његове индустрије да прихвати нове наредбе. Свакако, других разлога нема због чега се у Албанији масовно спречава циркулација село — град.

говори о томе да је „држава — диктатура пролетаријата“ праведним законима остварила марксистичко-ленинистички начелом о планирању. Тада је, наравно, случајно да располн плата износи највише 1:2. Нема на свету државе у којој су грађани тако равноправни пред законом“ рекао је тим поводом Енвер Хоџа.

Келнко је то тачно и каква је та равноправност, остаје само да се верује речима и паролама, чија је изградња утиском неубављива уколико се пракса више разликује од прокламација. Шта је са привилегијама широког бирократског државно-политичког слоја, које нису исклазене само преко платничких спискова. Албанцима нису потребни путнички возила — каже се — и заиста их приватно нико нема. Али, ко се вози црним аутомобилима, чим су прозори заштити завојесницама, да радоткалци не би завиривали у онс на шта чамалу прва? Могло би се рећи да и други градова забрањене су за тешке; њима могу да језде и крећу се само привилеговани. Албанцима није објашњена потреба за постојањем загасорених машини, у које „обичан“ грађанин не сме да дође.

Албанцима је престало да верује да је тако како му се каже. Преостало му је да прими 600 лека, колико му је просечна плата, и да примера ради — плати стандардно мушко о-

Пушта је чак и главна улица Тиране. Окупљање људи је непожељно, сумњиво и кажњиво се.

Албанија свакодневно тврди да је на најбољим, најпрогресивнијим, на свој марксистичко-ленинистички начин, решила национално питање. „Гарантује се пуна равноправност националних мањина са Албанцима“, каже се у њеном уставу.

Не постоје званични подаци о томе колико има за зна се да их има на својим хиљадама) Грци, Арменци, Македонци, Црногорци, Срби, Бугари, ти ваљда и Роми. Препоручујући национал-шовинистичке теорије о чистоти „албанских територија“ у Југославији, Албанија такав прилаз оповно примењује у својим границама. Жртве политичке наталитета су знане масовно албанизују. Постоје свакако крупни разлози што се ни ових дана не може ништа чути о националном саставу земље, о броју школа на језицима мањина, о њиховом уделу у друштвеном и осталим облицима живота у земљи. Није ли закон о обавезној промени имена и презимена, поред осталог, био мотивисан и присилном албанизацијом? Одговоре на та и многа друга питања Тирана не даје.

Од пре три године, у Тирани се је поносом

дело 750 лека, или обичну хаљину 400-500 лека.

Уместо једнакости, која се не догузвентује, грађанима се нуде пароле о „фантасичној револуционарној атмосфери“, „скутирим корацима“ и „новеј етапи у великој, heroјској и славној борби“. Образложене плана за ову годину, које је дао председник Државне планске комисије П. Дога, пропраћено је речима да је Албанија „достигла непобедима тврђава социјализма и светских великих и малих народима“. Уместо показатеља, тврди се да су планови „остварени и премашени“ да „добјамо више производне, меса, јаја, воћа и другог него раније“ да су пуштени у погон „неки важни објекти“ и да је народ „боље снабдевен“.

»Одбачени на ђубришће...«

Може ли се ко усудити да не поверује у то да га Партија и Енвер Хоџа не воде — како се каже — „сјајним путем социјализма и комунизма“? А шта се онима који не било који начин покажу да у то не верују? Демократија и слобода су фиктивни по-

PUSIA E URREJTJES DHE GËNJESHTRAVE

мој и имају за циљ само да заведу и обману масе". То каже гајани тирански идеолог Р. Алију о најувуциенијим људским и друштвеним идеалима. На жалост, Алију није једини у Албанији који тако размисља о слободи и правима човека.

Једна од значајнијих карактеристика „демократије“ код нашег јужног суседа су сталне и масовне чистке и немилосрдна обрачунавања. У овој земљи нема судских процеса; ликвидирање се обавља „револуционарно“ — слугом једног човека и завереника. Иг некадашњих успешних осуда и изјава може се наслутити број жртава и разлози због којих су отворени у кажњеничке ранге агоре, а најчешће лишени живота. Тако је, на пример, Енвер Хоџа на последњем партијском конгресу, говоривши о шпезану осам високих политичких, војних, културних и привредних руководилаца, лаконски објаснио њихову судбину: „Они су бачени на њубриште, где спадају сви издајници револуције“. На такав „хуман“ начин се, ето, говори о дојучерашњим најближим сарадницима. Међу онима који су „бачени на њубриште“ између два последња конгреса била је и једна трећина чланова Политбироа ЦК Албанске партије рада.

Прва немилосрдна чистка, спрењање десетине вођа парижских и државних личности, догодила се 1948. године због тога што су у време Стаљиновог нартаја на Југославију хтели да чувају пријатељство и настаје сарадњу с нашом земљом. Стаљин масовно обрачунавање такође је повезано са Југославијом: 1954—1955. На удар су дошле нове личности, које су захтевале осуду резолуције Информбироа о Југославији, па су и они — како је то рекао Енвер Хоџа — „збрисани“.

Следила су масовна обрачунавања 1966—1977, па 1973. и 1975. године. Званично је саопштено да је у првој од ове три чистке „уклоњено“ 13.000 људи, док је у обрачуну 1973. и 1975. изгубило положаје — а многи и животе — „многo више него 1966—1977“, како је то једнострано казано у „Зери и популиту“. Према ономе што је о тим обрачунима рече, судирали су људи који су сматрали да би албанско друштво требало да се демократизује, који су се залагали за промену друштвених односа у земљи, за отварање Албаније према свету и излазак из изолације коју је сама себи наметнула.

То је управо оно од чега тирански званичници највише и страхују. Што мање слободе и демократије, што мање људских права, што немилосрднији обрачуни са људима који макар и помисле другачије од прописаних „истина“, што изолација и бункерима посевана Албанија — то су већи изгледи да се пројекти охемених облика „класне владавине“ земљом, који се не мења више од три деценије.

»Велика Албанија«

Стаљин, чији су се споменици задржали једино у овој земљи, не само да је узор како људе треба слати на њубриште, него је истовремено и учитељ како се пише и прекрета историја.

Правилна и јасна линија херојске КПЈ није да нас била само буктиња антифашизма која осветљава наш мучни и тегобни пут, него и черст ослонац у нашем тек започетом раду“. Писао је у септембру 1944. Енвер Хоџа. Уочи ослобођења Албаније, он шаље поруку Тити: „Ваша борба послужила је као луткама свим поробљеним народима Европе и као огресна помоћ народима поробљеног Балкана“. У новембру 1947. само шест месеци пре него што ће се придружити мајци на Југославију, Енвер пише: „Тито је био у срцима албанског народа... Име Титово летело је у све делове Албаније“.

А у такојој „Историји АПР“ (из 1988), у „делима“ Енвера Хоџе, који је сигурно постао највлиднији „писац“ земљама према свету, у пројекцији које се три деценије води из дана у дан против Југославије, политика југосла-

веног руководства у рату, првих година после рата, па све до садашњих дана квалификује се као „завереничка“, „хетемистичка“ и „авантуристичка“. Албанија је, на Стаљинизам, била прва која је у лето 1948. убацивала ливеране у нашу земљу, убијала чуваре наших граница и покушала да оклепа савезиштво са дојучерашњим балистима, сарадницима Немаца. Она је отворила серију монструозних процеса, спрењајући једног од сенивача АПР, организационог секретара Кочи Дзозеа. И други организациони секретар Тук Јакова изгубио је живот само зато што се 1955. усудио да предложи да се признају неправде које су нашој земљи нанете акцијама Информбироа.

Истина, и Енвер Хоџа је у једном тренутку слабости (не и искренности), притешњен унутрашњим захтевима, рекао на III конгресу АПР 28. маја 1956: „Наша Партија се солидарисала с резолуцијом Информбироа. Ми смо признали и признајемо да смо били преварени... Више нема никакве препреке за учвршћење пријатељства између две државе и две партије“. Говорећи тако за јавност, он је истовремено припремао килтску најближим сарадницима, да би их убрзо ликвидирао као „титистичке агенте“.

Та дволичност се испољавала и последњих година. Док је с једне стране из Тиране по-

вијом. Чим је Кина показала спремност да се после обраћања „четворочлане бригаде“ отвори према свету, а посебно да успостави шире односе са Југославијом, Тирана се осетила угроженом и најоштрије напала ново кинеско руководство.

Спољна политика је увек била најверније огледало унутрашњег стања једне земље. Не албанском примеру се то можда најбоље показује. Из страха од промена у сопственој земљи и руковођена заштитом интереса владајућег слоја, мења спољна политика је поборник међународне конфронтације, противник уобојена демократских односа у међународном животу и у понашању држава и народа. Упркос темпераментним вербалним осудама империјализма и тзв. социјалистичких осуда империјализма и тзв. социјалистичких осуда империјализма, албанска политика понављају блоковској политици сфера утицаја и класноратовским односима у свету. Стга је ова земља и једина у Европи која није потписник хелсиншких докумената о миру и сарадњи на нашем континенту.

Албанија није успела — а, руку на срце, није се много ни трудила — да свету објасни због чега се противи успостављању новог међународног економског поретка, за који воде битку све сиромашне, новослободене земље и земље у развоју. Тирана чак тврди да је сплитика несврстаности „лажна и првака“, да наводно служи империјалистима и социјали-

Бункерима је посејана цела земља; могу се видети и на пољанчету поред фудбалског игралишта.

зучивано да „жалимо да живимо у зајамном разумевању и наклоности са народима Југославије, са којима смо се заједно борили против истих непријатеља у прошлости“, истовремено су коване завере, тражени савезници било где, а посебно на Косову, за подирање и разбијање јединства народа и интегритета наше земље. Док је у своје време говорено да је идеја о „великој Албанији“ фашистичка, данас се и са фашистима улази у савез да се та фашистичка идеја оствари.

Сачубајуи љуштуру

Друга битна карактеристика спољне политике Албаније је превртљивост. Вероватно нема земље у свету која је за три месеца спремна да изневери дојучерашње „најверније савезнике“.

Из других, свакако, разлога то је учинила и према Советском Савезу 1960. године, и НР Кини 1978. Можда се за такво њено понашање према овим двома земљама може рећи да је, у основи, постојао истовестан разлог: спремност СССР после Стаљинове смрти да успостави нормалне односе са СКЈ и Југосла-

ријалистима, док за себе каже да је „језини светниоци истине и социјалистичке правде“. Међутим, не осећа се обавезом да објасни како је могуће да ту „лажну и празну“ политику прихватају и воде преко стотину независних земаља и сви ослободилачки и напредни искрети. Напад на несврстаност је у старим мотивисан страхом од отварања према свету, то је покушај да се сачува стаљинистичка љуштура којом се Албанија обавила да остане задржана бундија из које тирански званичници с мржњом гледају на све издржано што се у свету дешава.

Какву визију Албанија нуди свету? То је програм хушкања и мржње. Даћемо за право свим странцима новинару који је недавно рекао да свет готово свих зборана да Албанија и постоји док га она неким несквџљивим и неразумним поступком на себе не посети. То је управо учинила ових дана, својим поступцима према Југославији. Као и увек у прошлости, и овога пута то чини у тренуцима озбиљних сопствених унутрашњих криза и тегоба, које није у стању да прикрије и прикрије неким хвалеоспевама и самохвалнањем.

Миодраг Ђукић

PAS NJË ATENTATI MISTERIOZ NË FRANKFURT

Ngja reporteri ynë special

ПОСАЕ ЈЕДНОГ МИСТЕРИОЗНОГ

ОД НАШЕГ
СПЕЦИЈАЛНОГ
ИЗВЕШТАЧА

КО СУ АЛБАНСКИ ТЕРОРИСТИ

У Франкфурту су националисти скупили 500 махом плаћених људи.

»Шармантно 24-годишња плавуша« пуцала је у Расима Зенељаја, познатог албанског националиста и терористу. Наш новинар је тих дана био у Франкфурту и подстанунт овим атентатом, као и недавним демонстрацијама албанске емиграције, настојао је да сазна ко су терористи и како су организовани

Франкфурт, маја
Око понае, 14. маја пред кафеом „Рома“ док смо фотографисали живу франкфуртску улицу, пришао нам је младић и изузетно узбуђен рекао: „Земљаче, ја сам Албанца са Косова, радник одеље у Немачкој. Чуо сам пуцње у Фришхајмер штрассе број 3, тако је тешко непријатеља. Јава да се зна.“ Како је пришао, тако је нестao.

Исте вечери пошупали смо да сазнамо шта се догодило, али тек касна ноћна и рана јутарња изаша новина открива су деломично са мако података, шта се обило у Фришхајмер штрассе број 3.

Те вечери, око 18 часова, на франкфуртском аеродрому умишљена је млада „шармантна“ плавуша, југословенска радница у СР Немачкој, чије име полиција држи у строгој тајности, под непобитном сумњом, да је из пуштова калибра 7,65 милиметара тог истог дана у полиме, пуцала у Расима Зенељаја и тешко га измаскирала са четири метка. Зенељај је у тешком стању пренет у болницу, а име агенторке се не наводи. Објављено је, такође, да је агентат приватног карактера, али је у једном листу наведена и иницијали да је као мотива могућа и политичка позадина атентата, јер је тешко рањени Зенељај био, побоже политички емигрант из Југославије, са Косова, албански националист и противник СФРЈ. Друге појединости нису објављене, па чак ни име агенторке.

Расим Зенељај је, истина, посадио емигрирао из Југославије, али као криминалац, фансификатор новца. Овае се, потом, изјаснио као албански националист, годинама покушавајући да створи око себе јачу групу истомишљеника и „терориста“. Недавно, у току пролаза и овог месеца, после непријатељских демонстрација на Косову, организовао је и водио демонстрације у СР Немачкој против наше земље.

Био је то све повод да сазнамо истину о стварима албанским емигрантима са Косова њиховим организацијама и делатностима...

»Црни земљаци«

Пре пет година мала група емиграната албанске народности са Косова основала је ове непријатељску организацију „Бесџирја“, романтичног имена са значењем „Чиста повезаност“, али са циљевима политичког и ауторског значаја, који никада нису могли да буду остварени у већем обиму. Есигнати и носиоци организације су: Емин Фазлија, познатији под псеудонимом „Емин Кастроти“, што би требало да значи како пориче из породице Јунака из 15. века Скендер Вега, такође, из породице Кастроти. Емин је, иначе, рођен 1937. на Косову, у селу Вилушићу, крај Косовске Митровице. Као малаз је напутио Косово и дуго живео у Загребу. Био је учитељ. Пре седам-осам година дошао је у СР Немачку. Сада живи близу Штутгарта. Дуго је повезан са Расимом Зенељајем, другим носиоцем и оснивачем „Бесџирје“, који сада тешко рањен, лежи у франкфуртској болници.

Расим Зенељај је рођен у Подујеву, на Косову. Као што смо рекли, емигрирао је као криминалац, фансификатор новца. У Немачкој се бавио свим и свачим, а затим отворио фирму за изнајмљивање радника са Косова, нарочито из свог, подујевског краја. Била је то, в и данас је, једна од најбржих међу свим сличним „приватним“ фирмама за експлоатисање радне снаге у СР Немачкој. Зенељајева фирма је често пропадала, али се увек дизала, мењајући место регистрације. Њен систем је био „ваљани на трино“, дакле, људи без радних дозвола и боравка у туђој земљи. Плаћао их је колико је хтео, користио их често и у напреднаје сврхе, удешивао, тукао, плаћкао. Један податак је нарочито значајан за разумевање останака и делатности Фазлије и Зенељаја. Они сарађују са устанцима, заједно учествују у акцијама, финансијски се помажу.

Један непобитан податак који су нам потврдили неки наши радници, Албанци са Косова који овде привремено раде, говори о суровости Зенељајевих метода застрашивања и „пријатељњања“ људи. Он прети смрћу члановима југословенског клуба Албанаца и другима, стајмо обећава да ће дати у ваздух њихове просторије када са децом тако буду, да ће их убијати ако не буду извршавали његове наређења. Разуме се, иједна са овим претњи није упућивана и неколикодла изаше људе али су их неке узнемириле, с обзиром да живе у туђој земљи.

Маће и Расим

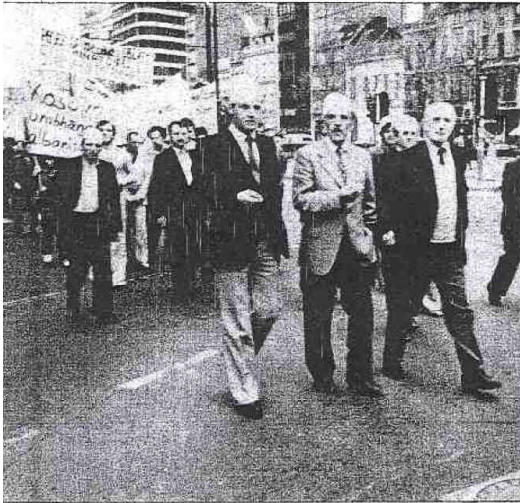
Фазлија и Зенељај имају са собом „чварсто језтро“ са укупно 10 до 16 чланова, зависно са повремених саваја и мирња међу њима. Све иницијативе за терористичке пропагандне и друге акције албанских националиста долазе од ове двојице и једне групе њихових истомишљеника из Шведске. Објавио се једно показују као непријатељи социјалистичке Југославије. Вишеми приписак и успевајући за последње демонстрације су приморавали људе претећи им убиством, а неке су привлачили плаћајући им 300 до 600 марака за учешће. Тако су за демонстрације у Франкфурту 11. априла, о чему су јавиле неке светске агенције, успели да суне 420 људи и то у заједници са устанцима који су прослављени „10. травак“, од око 15. априла, али стварају устанке НДХ. Са Вазелер-паца полисе их је толико нетерорних или млађених да би се најважњих 500 груписале с пароланом и транспарентима.

Тлачни скуп је био пред познатом устанком

KUSH JANË TERRORISTËT SHQIPTARË

ОГАТЕНТАТА У ФРАНКФУРТУ

Аутобусима су из других градова пребачени у Бон и тамо демонстрирали.

Скупљени одазвуд, букачи су се нашли испред наше амбасе у Бриселу.

кафаном „Хајдук“. Овде је, иначе, гнездо усташких и албанско-националистичких група. Ту се договарају о акцијама, планирају терористичке нападе на наше грађане и представнике југословенских предузећа. Међу њима је често и познати усташки терориста Вилачић, као и друге њихове вође. Ту се збринични лумпује, туче, планира, плачка, терориса. Газда је неки Мате, чије презиме нисмо успели да сазнамо, али смо поуздано утврдили да му је званични ортак албански националистички вођа, сада рањени, Расим Зенељај.

На крају „великих“ демонстрација, сведе организационих, на тргу „Грос Мат Хале“, било је свега 150 људи, јер је дошло до „концепцијски“ разлага међу организаторима, а и због страха од наших двадесет хиљада грађана у Франкфурту и околини. Један аутобус с албанским демонстрантима из Брисела је испустио сво место, заједно с усташама којима се, изгледа, није допао Зенељајев план.

Неко гаје ђапе!

По свему судећи, неки албански националисти, инструисани из Албаније, не слажу се у потпуности с концепцијом усташа. У томе Зенељај и Фазија имају многе противнике.

Пре три године овде је основана још једна организација албанских националиста и непријатеља СФРЈ. Назвала се „Првени фронт“ и не слаже се с концепцијом Фазије и Зенељаја. Никада нису остварили сарадњу. Организација „Првени фронт“ жели да сарађује с Албанијом, за стварање „Велике Албаније“. Средном априла организовали су демонстрације са Балтиком и алиментима, и то у Бриселу и Верну, а затим у Бону и Келну. Крајем истог месеца демонстрацијом „Првениг фронта“ руководе познати емигранти Јусуф Гервалс и Ибрахим Келменки. Они су, у

ствари, познате силеције, људи без икаквог циља, без будућности и правих планова.

Неоспорно је утврђено да сви ови националисти и непријатељи, ма којим групама припадали, шурују с неким јачим, с неким из сенке, али добро стојећим. Тачно је израчунао, на пример, да су њихове демонстрације прилично скупе, с обзиром на начин окупљања људи, пропаганду и остало. Једна демонстрација просечно кошта око 15.000 марка, уз трошкове превоза демонстраната, штампање летака, ангажовање адвоката за каснију одбрану пред судовима, плаћања такса полицији, обавезних банкета и пијанки. О томе су нам причали и неки случајни очевици. Пола Франкфурта зна да је Зенељај од пара зарабених на „првој“ револуцији из тог ролет краја, финансирао „политичке трбушне плесове“ пијанке и бакналије, а касније то називао великим скуповима „за слободу своје браће са Косова“.

Он и његови истомишљеници припремали су с неким групама са Косова демонстрације за крај маја у Франкфурту и Паризу. Због мистичких претњи, притиска и напада на наше грађане људи су унемирени и већ има доста случајева да се обраћају немачкој полицији за помоћ, нашим конзулатима за упуства и заштиту. То је сасвим оправдано, јер су албански националисти и неки криминалци међу њима организовали отворени напад на наше Албанце, односно на њихов клуб, с намером да га растури и распусте, иако је, као и сви клубови Југословена на привременом раду у СР Немачкој, уредно регистровани као културни и информативни центар. Четворина терориста које је упутио Расим Зенељај, напала су Клуб, али су их наши Албанци одлучно одбили. Том приликом нападачи су се повукли, али су отворено претили бомбама и убиством нашег конзула Гашија.

Последњих недеља се овде говорило и о повемпирењу присталица Лека Зогу, последњег наследника давно несталиг албанског престола. У своје време Зогу је био протеран из Мадрида, а из Европе је отишао пре три године. Боравио је у неким државама Африке, а сада осиромашен пута земљама и континентима скупљајући прилоге од извесних рејалистичких кругова своје емиграције. Нема никаквог утицаја на емигрантске масе, али нека повезивања с његовим именом нису искључена.

Ванџири

У неким крајевима СР Немачке постоје срани послератне албанске емиграције који, такође, врбују младе Албанце са Косова. Нису масовни, али су често у спрези с усташама. Имају политички азил и емигрантске пасоше, а овдашња полиција их толерише док се релативно држе немачких прописа.

Албанска непријатељска емиграција, свих боја и фела, није ни бројна ни изоловани сасвим срећена, сем у отвореном непријатељству према Југославији. Али, има опасне сулуце, или фанатично настројене појединце који могу да почине злочин. Виђали смо их на местима где се окупљају. Најблиски су у групама и гнездама и то кад су заједно с усташама. Њихове познате јазбине су кафанс — „Виларда“, која се ових дана обнавља, затим „Хајдук“ и „Вележ“ које користе часна имена југословенских фудбалских клубова, потом кафана „Славонске ноћи“, „Дубровник“ и „Беза“.

Држе се распојасано, али изгледају бедно. Промали су душу ђаволу. Спремни су да пуцају у лева. Чешће да забоду нож. Помакад и један другом, као што се изгледа десило и у агентату на Расима Зенељаја.

Предраг Алексијевић

ATA JANË KRIMINELË ÇKA KA NDODHË NË FSHATIN PREKAZ

КОСОВО

ТО СУ КРИМИ

**ШТА СЕ
ЗБИЛО
У СЕЛУ
ПРЕКАЗИ**

**За Тахира
и Небиха Мехија,
који су убили
четворицу
милиционера а
тројицу ранили
у Србици кажу
да су одувек
били у сукобу
са законом**

Старинске куће на Косову све личе једна на другу. Оваква је била и кућа породице Мехиј у Преказију.

Србица, маја **П**отово по свему Србица је село. Има само једну широку улицу, неколико продавница и киоск за новине. Али ту су и општина, и комитет и станица милиције.

Понедељак је пазарни дан па наш аутомобил полако пролази јер овде свет не корача тротоарима, већ средином улице.

Наружана сража на улаз у Србицу детаљно претрса торбу неким сељаку. Један од милиционара је хтео да подигне руку и да нас заустави, али је погледавши у регистарску таблицу аутомобила, одустао. У регистарске ознаке поново гледају и многи пролазници, одмах се склањају и обирају поглед. А аутомобил обичан, бројеви обични, једино је регистрован у Сарајеву. Тек тада повезујемо олова „СА“ са тим обарањем погледа. Прошло је пет дана откако су у оближњем селу Прекази четири милиционера убијена, а три тешко рањена. Двојица погинулих и двојица рањених су родом Босани, а Сарајево је, зна се, главни град СР Босне и Херцеговине.

Трпovali су оружјем

Вероватно и због тога пред нас је не најуни ко смо, из куће у којој су смештене канцеларије свих друштвено-политичких организација, на улицу изашао Зек Бетићи, секретар Општинске конференције ССРН Србице:

— Здраво другови. Како сте? Јесте ли добро путовали?

Кад рекосмо ко смо, да смо добро путовали и ради чега долазимо, Бетићи нас љубазно увече у канцеларију. На једној комоди, врло уредно поред телефона поређано је пет-шест књига на чијим су омотима фотографије председника Тита.

Зек Бетићи убрзо доводи Гаши Шеремета, председника ОК ССРН. Остали другови из

Комитета (а под Комитетом овде подразумевају поред СКЈ и Савез борца и синдикат и омладину) налазе се како кажу Бетићи и Шеремет на терену или на састанцима.

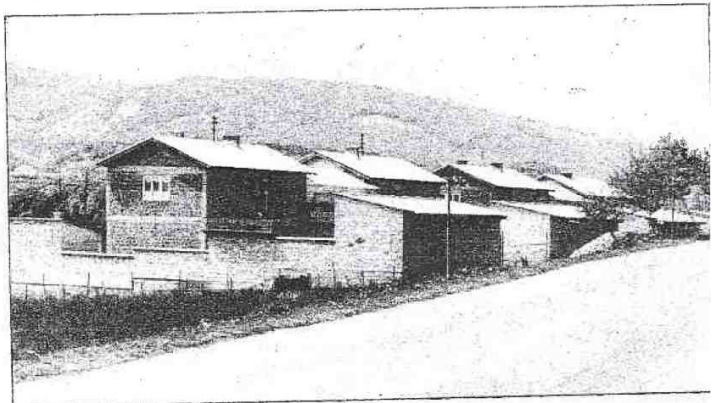
— До села Прекази треба да се иде пешаком, пут је блатњав од кише и што да се мучите — каже Бетићи, а на нашу понављену молбу окреће се председнику Шеремету, шири руке и као да каже: „Ја их не могу одвратити“.

— За одлазак у Прекази треба дозвола из Покрајинског комитета у Приштини. Већ смо их обавестили телефоном и чекамо њихову одлуку — каже Гаши Шеремет. —

Постоји званично саопштење о оном трагичном догађају и ја не знам зашто сада о томе треба још писати.

Од Шеремета сазнајемо и нове детаље непознате јавности, који су претходили о-смолчасовној рафалној и појединачној пуцњави у селу Прекази, која је однела шест људских живота, а три унесрећила.

— Тахир Мехиј и његов отац Небих су из веома лоше породице. Небихов отац и Тахиров тата, Емин Ђата, је такође био одметник и криминалац. Та породица је увек залавала главобоље свакој власти — објашњава Шеремет.

Чак и нове куће у селима где живи албанско становништво имају високе и дебеле зидов

**DITARI I KOSOVËS
VENDOSMËRISHT KUNDËR
ARMIKUT**

НАЛЦИ!

Тахир Мехај, рођен 1943. године, од ране младости био је наспак момак, а потом зумњар. У понедељак 28. априла 1980. године, такође је био пазарни дан, у центру Србије је пуцао на милиционера који је покушао да га ухапси. На улици се створио метеж у којем је Тахир непрестано пуцао, успео је уцајати. Тада, крвима, нико није био погођен. Милиционер је покушао да га ухапси пошто је судија за прекршаје осудио Мехаја на 60 дана затвора због неовлашћене трговине оружјем.

— Од тада су га милиционери три или четири пута тражили код куће, али је његов отац Небић увек говорио да није ту и да се одметнуо у шуму, у калудке — прича Шеремет. — Стари Нехај од тада готово никог није пуштао у кућу, чак ни најближе комшије и најбоље пријатеље, вероватно због тога како они не би видели шта се све у кући ради.

У околини Србије, па и на ширем подручју, знало се да се код Мехаја може запаре набавити разне оружје и различитог калибра, као и проваљачи, само што ове није потребно показивати оружни лист, већ готов новал.

— Да, да — потврђује и Зех Бетићи. — Мехаји су увек били добро наоружани. А због трговине је судија за прекршаје и осудио Тахира.

Забарикадурали се у кући

У уторак 12. маја милиција из Србије је дознала да је Тахир Мехај виђен у свом селу. Сутрадан, 13. маја, милиционери су у подневним часовима опколили његову кућу и позвали га да се преда — изаглава Шеремет. — Али он није хтео. Захтевао је да преговара са неким уметним и поверљивим човеком. Према заједничком договору, послали смо Раму Јахира, председника Општинског одбора Савеза бораца из Србије који је ролан из села Прекази, па лично познаје и Тахира и његовог оца Мехића.

Салих Хасановић

Миланко Пејовић

Војко Тубић

Мухамед Сељманај

Центар Србије на оном месту је Тахир Мехај пуцао на милиционера 28. 4. 1980.

Према Шереметовом причању, Раму Јахир је молио Тахира да се преда. Ако неће милицији из Србије, обећао му је да ће по њега доћи милиционери из другог града, па чак, ако он захтева, и из друге републике. — Али он није хтео. Затворио се у кући са оцем, мајком, женом и петоро деце. Наспрату је био стари Мехај коме је готово шездесет година, а доле у приземљу крај пушкарнице је стајао Тахир. И тада је почела пуцаваа. Милиционери су кроз уске прозорчиће покушавали да убаци сузавц, а Тахир и његов отац су их засипали рафаљима.

Припитасмо Шеремета и Бетићија да није могла кућа породице Мехај нека специјална зграда припремана за опсаду или опремљена као бункер?

— То је нормална кућа, на два спрата, какве су готово све у овом крају, па и по целом Косову. Од памтјевка су ограђиване високим зидовима и излају мале прозоре.

Према званичном саопштењу Савезног СУП-а у овом обрачуну који је 13. маја ове године трајало до 22 часа погинули су: Салих Хасановић (28), рођен у Кривачи код Хан-Писке, Миланко Пејовић (25) из Димњана код Пријетоља, Војко Тубић (26) из Доње Бријеснице код Лукаваца (припадници једине милиције ССВП) и Мухамед Сељманај (33), милиционер из Србије. Рањени су: Вошко Палија (28) из Слабице код Босанског Новог, Јовица Милачић (25) из Челопака код Пећи и Благо Стјепановић из Бистрине код Приједора.

Пучњава је престала када су Тахирава мајка, његова жена и петоро деце, међу којима и беба са осам месеци избављени, а одметник и његов отац погођени.

Тог тренутка, док смо слушали крај ове приче, у канцеларији председника ОК ССРН завањало је телефон. Са оне стране жице била је Приштина. Гаши Шеремет је кратко разговарао и пренео нам одлуку:

— Другови мисле да није потребно да идете у Прекази. Уосталом, обратите се станици милиције.

Начелник општинског СУП-а Србије, командир станице милиције, његов заменик и другови из Савезног СУП-а који им овде помажу, примили су нас врло љубавно, али су нам објаснили да се до села Прекази не може. Тамо још ради истражна комисија која утврђује детаље свега што се догодило.

С. Зец

Снимко И. Сабо

КОСОВСКИ ДНЕВНИК

ОДЛУЧНО ПРОТИВ НЕПРИЈАТЕЉА

14. мај
Мирко Калезић, званични представник ССИП-а, на конференцији за штампу у Београду.

— НСР Албанија је пружила пуну подршку непријатељским антијугословенским елементима који су, током догађаја на Косову, са иредентистичких позиција насрнули на уставни поредак СФРЈ, што је дошло до изржаја и у чланцима „Зери и популит“. Та представља вид грубог мешања у наше унутрашње послове и усмерено је против суверенитета и територијалног интегритета наше земље.

15. мај
На Универзитету у Приштини комунисти су на факултетима разговарали о минулим догађајима.

Пећ: и у овом граду, као на целом Косову, у току је енергична битка против национализма

KOSOVË PËRGJEGJËSIA E UDHËNEHQËSVE

КОСОВО

дана. Студенти, међутим, разице говоре о чепосредним узроцима демонстрација, него о ономе — шта је гурнуло велики број високошколца у контрареволуционарно коло албанских иредентиста.

● Цвијетин Ђидатовић, досадашњи председник Президијума СФРЈ (након предаје дужности Сергеју Крајеву рекао је: — Иш више него до сада, заштити уставног поретка, нарочито одбрану и друштвена самозаштита морају да буду у центру пажње рада Президијума. То остаје једна од гаранција слободе и равноправности свих наших народа и народности, који и даље треба да жене у једној слози и заједничку, заснованом на братству и јединству као једној од најважних тековина револуције.

16. мај
До сада је у привредној општини искључено из СК пет лица. Због учешћа у демонстрацијма 25. марта, из Више педагошке школе и из средњих школа искључено је 37 студената и ученика.

● Митар Самарџић, секретар ОК СК Приштине:
— У последњој недељи је посебно интензиване акције на идејно-политичкој диференцијацији. Тако је у општини, на партијским састанима, за два дана искључено 21 члан, од којих су три досадашњи секретари основних организација СК. Из средњих школа је искључено 16 ученика.

● Поења Љубљурџ, селамдвоетогодишња:

ратар и ратник, на састанку бораца НОБ у Тузими (СР Црна Гора), уместо говора прочита је на албанском језику коју је сам саставио. Она се слободно преведена, завршава свим речима:
„Ако захтеба, сви ћемо херојски умрети за Југославију“.

17. мај
На катедри за историју Филозофског факултета у Приштини упушено је да треба критички презентирати (тајашину) одређених студената да у дипломским радovima обрађују првенствено националне идеје из прошлости... Распрва у организацији СК је указала и на распрострањену брајидијарност међу професорима. На Филозофском факултету је више од 20 наставника у рођачком колу, што је онемогућавао реизборност.

● Не помињући да је Тахир Мекџић злочина и одметник још од прошле године, није да су припадници милиције учинили све да из куће изађу нетакнути његови таоци, петоро деце и две жене, албанска заједница агитација износи апсурдну верзију да је реч о нападу „српске кажњеничке милиције“ на село Прека, како се већ према именима познатих милиционера види да је реч о двојици Босанаца, Србина и Албанца. Зери и популит“ (а то иреноси и Радио-Тирана) објавио је огромни чланак у коме се траже Југословенске територије њиховог оштећења од Југославије. Наводи се да је Албанија расправљана и да су „њен“ највећи северисточни део — Косово — и „други албански крајеви“ припојени Југославији.

Увођене су оставке Пајаанта Нушиће потпредседнице Извршног већа Скупштине

САП Косова и др Имера Јаџа, покрајинског секретара за образовање, науку и културу. Нуди је као свој образложење:
„Скваша своју политичку одговорност због створене ситуације, посебно у образовној и васпитној делатности за члци сам развоја, као и за све друштвене делатности, због чега још од мара 1972. године...“

● У Радио-телевизији Приштина из СК је искључено девет чланова, међу којима су новинари Алмет Ђирези, Исмет Гаши, Адем Селику, Хасидија Грвалу, Скендер Ђаџе, Силван Камбери и Фабер Краснић, затим директор Иса Бахтири и техничар Фехми Сопи.

● У студентском центру у Приштини вечерас је више од 1.000 студената албанске народности поново избухнуло да изазове неважећих размера. Скупљени на плато испред лема, на прозорима и терасима, гађали су и узвикивали: „Услони“ „Република“. Разишли су се тек пошто их је дуго убијавала група професора и друштвено-политичких радника... Озвук после овог неважећег на Универзитету је одлучено да се од сутра прекине студијска (само пре рска) и растуће студентски домови... Испити ће почети 1. јуна, како је било предвиђено.

● У Скопљу је почео суђење изабраној групи албанских националиста која се од јуна 1979. до фебруара 1981. бавила најразличитијим активностима против наше земље. Радик Незири (43), инлар, Земи Бешири (39), инственик, Шабе Димитри (31), инлар, Бекат Абдулхаман (33), радник и Даман Шабани (33), инлар, формирали су „Националну партију рада“ с циљем да обухвати што већи број лица албанске народности за би остварили оштећење Косова и делова Македоније, Црне Горе и Србије и припојили их Албанији. Пријем нових чланова обављан је по принципу „тројки“, а саме у најважнијим функцијама. Завршована лица водили су на место Хиџар-код Тетова, где су полагали заклетву верности овој организацији, уз албанску заставу и бисму. Предостављено је на ову партију да је од 1961. до 1970. године излагало боравио у НСР Албанији. „Ми желимо уједињење свих чистих Албанаца“, признао је.

● Президијумом САП Косова прихватило је информацију о раду на припреми Преднацрта закона о покрајинском савету за заштиту уставног поретка.

18. мај
У Пјавилу су из СК искључени професори гимназије Саки Буџаку, Азид Сабриџи и Осман Дола док је још петоро просветних радника и студената кажњено последњом опоменом пред искључење због јавног непријатељског поступања... Професор Опшчобрајност центар Елмира Муса и професорка Основне школе Хивадет Шабани удаљени су из радног односа због организованог деловања са позиција албанског иредентизма.

● Коментар Талиџа поводом писаног албанског листа „Зери и популит“:

„Дирекције него у прва два чланка, најновији текст „Зери и популит“ — инспирисан писанима и идејним руковођама из савјетничке Бусије — кхитерично тражи републику на Косову. На тај начин се албанско руковођство до краја и без остатка идентификовало са албанском фашистичком емпазијом и осталим реакционарним проалбанским организацијама, којима су се од зачета ове „деба“ пре 14 година прикључиле, свакако не случајно и утакле. Ибу су свесрљно подржавали иредентисти на Косову, у чему су великог узела, између осталих, имали и професори из Тиране, чија се „културна и „научна“ мисава сподила на позиве студената да се „једном годишње покажу“ као Албанији, да траже републику Радио-телевизији Приштини објављени су да је за време Боравак прве две уметничке групе из Албаније на Косову, априла 1979. РТВ Тирана инсистирала да се у програму уврсти и „Лесна о Иви Болетинићу“ којој је овакни стих: „Кроз наше вена тече иста крв. Једну заставу ил главног држи“

ПОЛИТИЧКА СТРАНА

У смену Ралио-Љубљана „Ступа 17“ Митја Рибичић, председник Републичке конференције ССРН Сасаније и Јоже Смоле, члан ЦК СКЈ, одговорили су 11. маја на питања студената која су се односила на догађаје на Косову. Додатно изаше из разговора:

● Шта је по ваљем мишљењу створило повољно тле за провалу албанског национализма и иредентизма? Како се могло догодити да су уметничка друштва из Албаније, која су долазила, захтевала да се укључи Титова слика; неки су на то приједлагали? Шта су разлоге друштвено-политичке организације?

РИБИЧИЧ: Политичка одговорност косовског руковођства је у политичком односу према национализму. О томе нема никакве двојбе. То потврђују и ваљорске конвенције на Косову и нова платформа косовског руковођства, која ће се одолуно борити против свих појава национализма. За комунисте и марксисте, зна се, не сме да буду изненађења. Морамо да будемо способни да предвидимо саредње догађаје. Вероватно је у делу косовског руковођства у досадашњој политици био присутан одређени опортунизам, тако да су потцењивали национализам којему је све било доборешло. Као што је неко рекао из Косова — више су ценили људе по томе да ли је неко добар Албанац, а не да ли је добар радник, студент, активист, добар комунист. Граница између национализма и националистичког била је збрисана.

СМОЛЕ: Постоји оправана сумња да су поједини иредови прикривали податке. Гешимо, пошто о томе да су на захтев делегације из Албаније укључили слике председника Тита. Чак се не може отети утиску да су неки то прикривали не само пред Југословенском јавношћу, него чак и пред Југословенском федералним врхом. Јер, да су правдољубиво дали истиниту информацију, то би, нажалост, убрзало мере и повећало бујност.

РИБИЧИЧ: Сматрам да је некина на Косову — не косовског руковођства у целиности — одговорало то што је дошло до студенатских намера јер су сматрали да је то опет додати разлог за прикрити на понашање српских извођача из фонда на Косову. На другој страни, нису допунити да имамо шири увид у то како се та средства оплођују, какви су резултати.

СМОЛЕ: Ту је изаглаво опортунистичко схватање да је све искључиво брига косовског руковођства. Ако је неко поставио нека питања, то се схватало као да се меша у унутрашња питања Косова. Мислим да с такм праксом треба прикрити јер је Југославија целинота.

РИБИЧИЧ: Даклако, морамо знати да су постојали и неки објективни разлози који оправдавају косовско руковођство. То руковођство у савременом мањинском развоју, између 11. и 12. конгреса СКЈ, не можемо чинити одговорним за све.

СМОЛЕ: Што се тиче васпитања и образовања, универзитетских центара, другови из косовског руковођства утврдили су да се ту погрешило. На жалост, нису уважили упозорења дрота Тита и Караџе; да су пре четири године, да је измеђ и раније, прихватили та упозорења, вероватно не би дошло до феномена да је Универзитет у Приштини треће највеће универзитетско средште у Југославији. Свакако да он није могао чистијим одговарајућим квалитет. Сасвим је неоправдано схватати: нека млада студирају, него се не могу запослити.

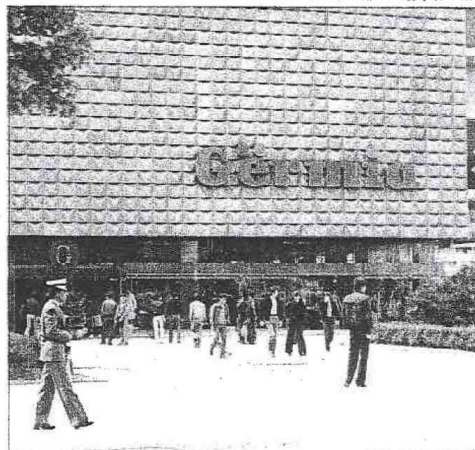
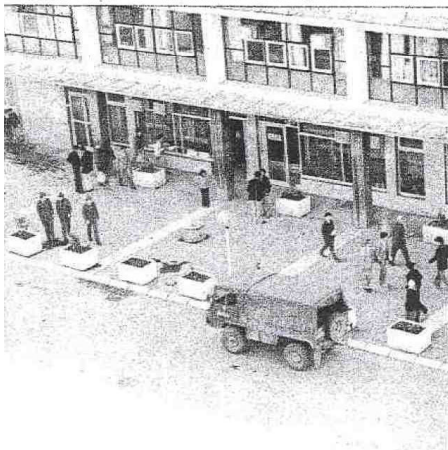
● Ко ће платити штету која су изазвали учесници демонстрација у Приштини — цела Југословенска заједница или само Косово?

СМОЛЕ: Укључују штету плаћаће цела Југославија.

РИБИЧИЧ: Иакога које су разбили молаве да плате сами, морају имати унутрашње резерве и додјелна средства.

Поглед са прозора хотела „Гранд Приштина“ може побу да заваира: није то футуристичка визија већ спортско-трговинско-културни центар „Боро и Рамиз“. Доле: центар града дању изгледа нормално само што је очигледно присуство припадника снага Јамне безбедности који одржавају ред и мир.

"Pamje nga dritarja e hotelit "Grand Prishtina" mundet natën të të mashtrorjë: nuk është ky vizion futuristik përveçse qendra sportive-kulturore-tregtare "Boro dhe Ramizi" (lart). Poshtë: qendra e qytetit duket normale përveç asaj që vërehet dukshëm prania e pjesëtarëve të sigurisë publike të cilët e mbajnë rendin dhe qetësinë." (Përkthim i tekstit në mes fotografive)

**ИЛУСТРОВАНА
ПОЛИТИКА**

**REPORTERËT TANË
NË PATRIKANËN E
PEJËS**

КОСОВО

Албанац! Косово те родило за Албанију", Такође, инсистирала је на „Песма о Вајраму Цурију“ у којој се каже: „Овакве јунаке је имала Албанија од Косова па све до Скопља“. Ове песме РТВ Приштина није уврстила у репертоар, на шта су представници Радио-телевизије Тирана и албанске амбасаде изразили своје незадовољство.

Из програма Телевизије Приштина, после критичке анализе 11. маја, избачена је целокупна продукција албанске Радио-телевизије. Раније је у програму било и песма које су садржилом и начелно извођена изразито еуфорична понашања у неким местима Покрајине. Комунисти су затражили да самоуправни органи РТВ Приштине ставе ван снаге спогоднени споразум и протекли о сарадњи са РТВ Тираном.

20. мај
Због учешћа у непријатељским демонстрацијама и спортуницама у Косовској Митровици су искључени из СК 33 члана. На послу су суспендовани Шаћир Салију, радник грађевинског предузећа „Косово“, и професори: Керим Пеши и Алем Мрину.

Окружни суд у Скопљу изрекао је казну због непријатељске делатности члановима идеолошке организације „Национална партија рада“. Рахим Незири је осуђен на 13 година, Звим Беhiri на 13 и по, Шабан Љимани на 10, Егат Абдураман на 10 и Далим Шабани на 7 година строгог затвора.

Војислав Ђурановић, генерални секретар Туристичког савеза Југославије:

— Засад су путовања по Косову прекинута управо због безбедности и сигурности туриста. У Покрајинском извршном већу разматра се могућност нормализовања прилика за долазак и боравак страних туриста, тим пре што је реч о дефинираном привређивању. У овом тренутку теško је рећи када ће доћи до обнављања путовања туриста по Косову.

Председништво ПК СКК је разматрало предлог акционог програма СК Косова којима ће бити утврђени непосредни задаци комуниста.

ИЗДАШАН ИЗ ПРАКА

Универзитет у Приштини је распуштен неколико дана пре завршетка школске године јер студентски неред готово нису престали. У посљедњих неколико ноћи студенти су глумили на сценарију: „Услови, услови“ и „Република, република“. Готово неколико пута у ноћ једне ноћи певали су песму чији је наслов „На путу“. Та песма, иначе, објављена је и на српскохрватском језику. („Тик-так“ лист ученика млађих разреда основне школе, издање НИП „Деце новине“ из Горњег Милановца, у голишњаву за 1981, изашло на тржиште 3. јануара ове године, а штампаном у „Ризница“ у Приштини). Текст песме у преводу гласи:

„На путу сам истражио, о драги народе мој —
Преходница твоја што води у последњи одлучан бој.
Онако где ће Шкинтар — црна,
Имаћи једном на мрак на светло
недушки раја —
сунчаног маја!“

Песму је написао Есад Меули, а студенти у Приштини су је певали, каравано, на албанском језику.

НАШИ РЕПОРТЕРИ У ПЕЊКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ

Пећ, маја
У дворишту манастира Пећке патријаршије настала је паника. Било је тачно 9 часова и 36 минута у прошли уторак, 18. маја ове године. Радници „Шећеране“ и „Белог Дрима“ који рашчишћавају зграште старог конака, као и монахиње и калуђери, упирали су прстом у брдо на десној обали Бистрице. А тамо на брду, преко реке, само сто метара у пазулиној линији од издана Патријаршије, четири човека са две црне торбе и великим црним кофером, нешто су радили. Обавештена је милиција. Једна патролна кола поред манастирског белега упутила су песма преко радио-станице толико гласно да су то чули и она четворица на брду. Милиционерима је требало пола сата да дођу из Пећи до четворице непознатих јер се лесном страном реке Бистрице не може аутомобилом — нема пута — већ се мора пешачити уском стазом кроз шибље.

Командир милиције, вођа патроле, није стигао ни да обрише зној са чеља, док није дошао до четворице непознатих који су узнемирени замишљали мир. И ту се ствар рашчисти у неколико речи: Рамо Никшић, шеф правне службе међуопштинске заједнице за запошљавање у Пећи (а он је носио велики црни кофер) рекао је:

— Ишао сам да се снимам. Ово је мој возач, а ово су новинари „Илустроване Политике“. У коферу је свечана одора руговског војводе.

Командиру милиције је било лакше. Узбуна је била права, узрок неважан. Али, времена су таква: све мора да се контролише и све мора да се зна. Рамо Никшић, руговски војвода, садашњи представник лозе која још од турских времена чува мир и неповредивост, Пећке патријаршије, рече командиру: „Нисам се јавио, а можда је требало.“ Али, вратио се на почетак приче, на оно што смо чули, сазнали и видели по доласку у Пећ.

Забавићу прека

У Пећи није било иредентистичких и националистичких демонстрација. Ни у марту, ни првих дана априла. Истина, био је само један покушај провокације када се већа група младих појавила на корзоу са белим капама, али је евериским интервенцијом „делегата“ одмах растурила. У Пећи: „делегатима“ изаваљу милиционере, јер је Општинском СУП-у као појачање приспело људство снага безбедности из свих република и Покрајине Војводине. Онда се гласно каже: „Нека их, чека су лешаи, избрани су по делегатском принципу — и наши су.“ Политичка диференцијација, реч која се сада најчешће чује, тек треба да почне на партијским састаницима.

На корзоу се распутило за кућу Рама Никшића, руговског војводе. Брао смо га нашли. Дочекао нас је као старе познанике мада смо се први пут видели. Иако је инсистирао да се не изувамо пред вратима, нисмо га послушали; али видели се да му је то мило. Уз послужјење на питање да ли би пристао на разговор, али као руговски војвода, јер се прича да је беса о чувању Пећке патријаршије враћена после пожара конака и да више не важи.

— То није истина! Ја не могу да погацим реч коју су дали моји де ови. Само овај ко беса може и да то одрекне. А са чувањем Пећке патријаршије то је немогуће, јер су моји преци

БЕСА И

Војвода Р. Никшић: „Војкутујемо демонстранте“

отавно помрли. Док је чести у породици Никшић, беса неће бити одрећута — то рече без љутње и са миром на лицу. — Само да се разумемо: морам да се консултујем у Комитету. Кад сам 1973. године део интервјуа „Вечерњих новостима“ био сам позван на партијску одговорност. Те године је нека бараба каменом разбила прозор на манастиру, дошла је једна новинарка и после је написала да сам ја рекао: „Ако држава не може да чува Патријаршију, мораћемо слет ми Руговици“. Та новинарка није баш погодила смисла онога што сам рекао па су ме после звали у Комитет. Зато је боље да сада одем у Комитет пре разговора... Вилећемо се сутра ујутро у девет сати.

»Зло за све нас«

Сутрадан, уз кафу у башти хотела „Метоксија“, Рамо Никшић рече да иде по одору руговског војводе у просторије КУД „Ругово“. Одмах нам је рекао да треба брзо обавити снимак, јер се шеф правне службе међуопштинске заједнице за запошљавање — то јест он, војвода Рамо — жури службеним послом у Приштину. Следила је епизода објављена на почетку текста, а на прво питање: како је и зашто изгубео стари конак Пећке патријаршије 16. марта у зору, војвода Рамо Никшић рече:

— Још не могу да кажем, ни како ни зашто.

BESA NUK ËSHTË KTHYER

ИЈЕ ВРАЋЕНА

Рамо Никћи, руговски војвода: »Одора може да оде у гардеробу културно-уметничког друштва, у фолклор, али беса и поштење не могу да се окаче на чивилук.«

Јер не знам. Званично је и друг Дољанин страним новинарима рекао да је истрава још у току. Руговици су одржали више састанака и договара после ове трагедије и још се надамо да ћу донети неку одлуку. Али нећу да заједно са њима изјављујем да је некако било. То је нешто што је само за нас. То је нешто што је само за нас. То је нешто што је само за нас.

— Чинило сам. Ја сам тог јутра био у Приштици. Чим сам чуо шта се догађа, дошао сам у Патријаршију. «Православље» је писало да сам тада плакао. То није тачно. Руговици никад не плачу. А није тачно ни то да је цистерна дошла без воде. Вођа автогасне бригаде је Садрија Љубић. Руговици, дао ми је бесу: цистерне су дошле пуне воде и чим је јављено. Али, у дворцишту манастира, па ни у близини, нема хидранта вођа. Цистерна не може сама да усиса воду из Бистрице. Морала је да се враћа у град до најближег хидранта. Ту је изгубљено доста драгоценог времена. Ја ово не приговарам. «Православљу», већ одговарам на ваше питање.

— Да ли је неко од Ругована учествовао у националистичким демонстрацијама? — питао Рама Никћија.

— Јесте. Таквима следи од власти што има по закону, а од Ругована, зна се — бојкот. У те куће нико неће ући док наш савет не одлучи другачије. Из мог братства Никћи није било демонстраната. Проверио сам и за то дајем реч. Нико од чланова КУД «Ругов» није учествовао у демонстрацијама. Дрего ми је то, јер ми имамо неколико студената у Приштици. А били смо и као културно-уметничко друштво две пута на гостовању у НСР Албанији. Ове године је требало да нам Албанци врате посету, али нека не долазе. Кад смо били први пут, 1971, било је провокација. Запрепастио сам се да је неко покривао Титове слике кад су они долазили на Косово. Да је то неко од жена

тражио, или да је то тражио од другог, а да ја то знам, било би крива и дома. То је срамота какву не памтим... Шта је тим демонстрацијама да траже присаједињење Албанији? Ја познајем одавашње људе. Побунили би се после осам дана у таквој полицијској држави као што је НСР Албанија. Овакве слободе, као што Албанци имају у СРФЈ, никад и нигде нису имали и свако ко другачије мисли и каже — лоп је човек. Није ми јасно да се неки хваљају на исту удицу као пре 40 година. Зар такви и толики људи не виде да опет неко са стране, ван граница Југославије, хоће по оној старој завади на валада.

Саг се жене свеће

— Ваљда она, такође руговског војвода, убила су из збова 1939. године. Ко и зашто?

— Убили су мог оца и два стрица. На моје очи и у року од пола сата. То је био обрачун из зависти између фисова, није то била крвна освета. Сметало ми је то што је он руговски војвода, што он чува Патријаршију. Његов убица је за време рата био жандарм у Албанији. После ослобођења је изручен Југославији, осуђен на 20 година као ратни злочинац, али не и због тога што је убио мог оца. Он још дугује крв. Тај човек сада живи у Пећи, има синове. Кад сам био дечак, нисам могао да мислим кад ћу да користим и осветим оца...

— Уместо освете, Рамо Никћи је 1970. био иницијатор руговске поведле којом се уклда крвна освета међу Руговцима. Међутим, и после тога су биле две крвне освете. Како то?

— Представници свих дванаест братстава Ругована су потписали повељу и дали реч да ниједан становник Ругова неће чинити крвну освету, али ипак су се догодили још две. Прва: воледи се момак и девојка. Брат девојке није допустио да се венчају. Момак због тога изврши самоубиство. Мајка самоубице из освете уби девојчиног брата. Случај други: једна девојка је убила човека за кога је сумњала да јој је убио оца. Кад смо писали повељу, нисмо рачунали да ће се светити жене. Међутим, и за њих важи закон: тотални бојкот и изолација.

Пожар у Патријаршији је тема разговора у Пећи

ција. Обе те жене су изашле из затвора, али Руговици са њима уопште не разговарају. Као дечак, провео је други светски рат у дворцишту Пећке патријаршије у околини руговског војводе. Ту је био и због 72 приговорске породице.

— Са старим манастирским конаком изгорела је и соба у којој сам ја био од 1941. до краја рата. У њој је био кривет на којем сам спавао, ту је била и кашика којом сам јео, и слике мојих предака. Све је то изгорело. А 1942. године одметничка бајда Пафера Лева је одлучила да запали Патријаршију. Мени су поручили да се склони на два-два да случајно не настрадам. Ја сам се искрао, отишао до Ругова и све то испричао нашем савету старца. Дали су ми 40 људи са четири тешка митраљеза... И ето, тако смо сачували Патријаршију...

— Да ли сада Руговици имају толико оружја? — Немају. Откако смо се заклели и дали реч да нећемо чинити крвне освете, задржали смо само ловачке пушке.

— Руговске војводе, чувари Патријаршије, обавезале су се да у ремирира времена чувају ову манастир. Да ли је сада такво време? — Непознато време јесте. Али, Руговици немају потребе да стрпе, као ни други. Патријаршија је безбедна. Сви који другачије рачунају, увиђају своју велику заблуду.

— Кака је аутомобил у којем смо разговарали дошао до хотела «Божур» у Приштици, на растанку војвода Рамо Никћи рече:

— Што сам рекао, рекао сам. Верујем да ће тако писати у новинама. Све друго на твој образ. Исправку не пишем. Ја много волим речи Марка Милановића: јунаштво је кад браним слабијег од јачег, а чојство је кад браним слабијег од себе. Ако хоћеш, напиши и ово: одора руговског војводе јесте у гардероби културно-уметничког друштва, отишла је у фолклор и у народне обичаје, али беса и поштење Ругована није. Образ не може да се окачи на чивилук у гардероби.

Стван Зе, Срнино Игре Сабо

СТРУЈА НИЈЕ ДИМЊАК-МОЖДА

По иницијативи стружних служби Окружног суда у Пећи одређени смо као вештачи за утврђивање узрока пожара насталог у згради манастирског конака у Пећи, који је примећен 16. марта 1981. године у 03.30 часова. Дана 17. 03. 1981. године у времену од 9 до 15 часова обавио смо преглед зградиште поменутог објекта...

... те дајемо следеће мишљење:

1. Уколико су коришћене пећи за загревање просторија — соба број 5, 9 и 10, на спрату манастирског конака, постојала је потенцијална могућност настанка пожара у таванском простору објекта због неисправности димњака — димњачких одводних канала од илафона спрата кроз таванску конструкцију, тавански простор до ван-кравног покривача.

2. У коначку манастира није могло доћи до пожара због селектричне инсталације, јер:

— селектрична инсталација која је изведена пре десет година ИП кабловима са одговарајућим пресецима у потпуности задовољава техничке прописе за ову врсту инсталација;

— чучење би довело до кратког споја, каблови типа ИП издржали би топлотна дејства, а осмучури би брзо разговани на развољним таблама и искључили би струју кратким спојем у тим струјним круговима.

Вештачи: д-р инж. грађевине Томислав Мирковић и д-р инж. селектричне Славко Гашић с. р.

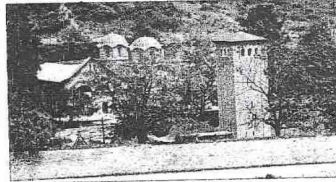
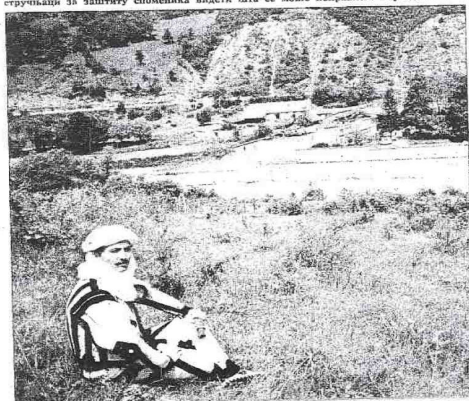
Jusuf Gërvalla: *"Historia vërtet nuk përsëritet, kjo është një e vërtetë, por në mes periudhave të ndryshme historike ka sa të duash paralelizma.*

Ç' na hyn kjo çështje në punë, në një kohë që populli shqiptar në Jugosllavi po përjeton çaste nga më të vështirat në historinë e tij? Ata që u turrën ta shtrojnë me tanke e bajoneta popullin tonë, në kohën që ky kishte ngritur zërin e fuqishëm për bukë dhe të drejta demokratike, serbomëdhenjtë, në shtypin e tyre të qelbur dhe në të gjitha instancat politiko – shoqërore, pasi vranë e prenë, pasi burgosën një rini të tërë shqiptare, e panë të udhës ta shtrojnë edhe problemin e kishave dhe të varrezave serbomalazeze në Kosovë, duke thënë se shqiptarët dogjën Patrikanën e Pejës (sado që ish djegur jo monumenti, po konaku i popave) dhe u përpoqën të prishin varrezat e serbomalazezëve, Në këtë mënyrë ata nuk thanë gjë të re, por vetëm se nxorën nga naftalina historike pikëpamjet karagjorgjeviçjane për "barbarizmin" dhe "vandalizmin" e shqiptarëve, pikëpamje sipas së cilës shqiptarët nuk kanë trashëgimi të vetën kulturore dhe aq pak respekt ndaj trashëgimisë së huaj të kulturës materiale. Qëllimi i kësaj fushate të ethshme, ishte i dyfishtë : në një anë duhej të hidhej baltë mbi luftën e ligjshme fisnike të shqiptarëve, në mënyrë që luftëtarët tanë të cilësohen si "nacionalistë të tërbuar nga ndjenja e nacionalizmit", në anën tjetër, që me nxitje, me shpifje e demagogji, të bëheshin përpjekje edhe më të ethshme për ta bërë për vete opinionin jugosllav dhe për ta ndërsyer atë kundër shqiptarëve."

KOSOVO

Обнавање разореног храма старог коња Пење патријаршије почело је тек прошлог уторка. Када се извесу нагореле греде, онда ће стручњаци за заштиту споменика видети шта се може поправити. Војно је Рамо Николи (доле лево) овиу дана често обилази Патријархију.

5. Raport i Jusuf Gërvallës për Komitetin e Degës "Hasan Prishtina", 31 korrik 1981

Lëvizjes Nacionalçlirimtare të Kosovës dhe Viseve të tjera Shqiptare
- Komitetit të Degës "Hasan Prishtina"

RAPORT

mbi disa çështje rreth punës së organizatave
Grupi komunist "Zëri i Kosovës" dhe Fronti i Kuq Popullor

Nga dita e arratisjes sime në RF të Gjermanisë, më 14 dhjetor 1979, këtu kam pasur kontakte me përfaqësues të Grupit komunist "Zëri i Kosovës" dhe pastaj me ata të organizatës Fronti i Kuq Popullor. Le të më lejohet të shënoj këtu disa përshtypje dhe disa vrojtime lidhur me punën e tyre, aq më parë lidhur me punën e Frontit të Kuq, pasi Dega "Hasan Prishtina" mendon se është e arsyeshme të thërriten edhe përfaqësuesit e tij për bashkimin e organizatave dhe të veprimtarisë sonë. ...

Me përfaqësuesin e Frontit të Kuq Popullor, Ibrahim Kelmendin, jam njohur në janar të vitit 1980. Më ka sjellë për t'ia korrigjuar disa artikuj të përgatitur për gazetën "Bashkimi" dhe më ka propozuar që të shkruaj edhe unë për këtë fletushkë. Pasi e kisha lexuar numrin e saj të parë qysh në vendlindje dhe e dija se gazeta bie në duar të popullit, bile në një gjendje jo të lakmueshme e pashë të arsyeshme t'i përgjigjem pozitivisht për propozimin dhe konkretisht

fillova me bashkëpunimin. (Bashkëpunimi im fillon me atë numrin, që ia kam dërguar Mërgimit, ku në faqen e parë është një vizatim që paraqet grushtet e të burgosurve tanë që shpërthejnë grilat e dritares së burgut.)

Më vonë Ibrahim ka ardhur bashkë me e Maksut Saramatin dhe kanë kërkuar prej meje që të vihem në krye të tyre e t'i udhëheq (tashmë Hyseni e Maksuti e paskëshin braktisur Rizain dhe kishin kaluar në anën e Ibrahimit). Unë e refuzova kërkesën e tyre, se s'bënte të jem njëkohësisht në dy organizata. Përveç kësaj, ua kisha tërhequr që më parë vërejtjen se konspiracioni duhej mbajtur i pacënuar edhe këtu ashtu si në vendlindje. Kërkesa e tyre e dytë ishte që së paku t'i këshilloja, si "njeri me përvojë", dhe unë tërë kohën atë punë bëja. Por, ndërsa kërkonin këshilla dhe i aprovonin ato, në punën e tyre ishin mësuar të vepronin krejt ndryshe dhe s'hiqnin dot dorë nga mënyra që i kishte rrëmbyer dhe ua diktonte çdo hap. Përveç tjerash, me gjithë sqarimet e shumta nga ana ime, ata konspiracionin e konsideronin si frikë, zhburrërim dhe jopatriotizëm.

Që të mos zgjatem me detaje, ja vrojtimet e mia në pika të shkurtra lidhur me veprimtarinë dhe personalitetin e I. Kelmendit.

Kurdoherë ka anuar nga aksione të natyrës terroriste dhe në këtë drejtim i ka nxitur edhe shokët e vet. Unë ia kam tërhequr vërejtjen se kjo gjë është e dënueshme edhe nga pikëpamja e PPSH. Më vonë kam vërejtur, në librin që ma ka dhënë hua për lexim, se i ka pasur të nënvizuara pikërisht mendimet e Leninit lidhur me kotësinë dhe rrezikshmërinë e terrorizmit në lëvizjen revolucionare. Kam ardhur kështu në përfundim se ai ka një prirje të natyrshme kah terrorizmi dhe e bën me vetëdije.

Pikërisht në kohën që jam njohur unë me të, ai ka pasur kontakte, madje edhe negociata me emigracionin reaksionar shqiptar për një veprimtari të përbashkët në mbledhje armësh dhe mjetesh materiale. Madje në atë kohë, Ibrahim kërkonte një njeri "të ndershëm e trim", që për një kundërshtëpërblim prej nja 50 mijë markash gjermane, do të kryente në Kosovë një aksion sipas porosisë së reaksionit shqiptar antikomunist. (Lidhur me këto çështje kemi pasur një dialog të përbashkët dhe bukur të rreptë në praninë e tij unë dhe dy shokë nga Vjena, lidhur me këtë është dashur të jetë i informuar patjetër Profesori, në qoftë se është i informuar për çkado lidhur me I. Kelmendin.)

Ka pasur vërejtje rreth Kushtetutës së RPSSH dhe rreth përgatitjes "luksoze" të librave të shokut Enver në "dëm" të botimeve letrare të RPSSH! Vërejtjen e parë na e ka thënë hapurazi mua dhe shokëve të Vjenës, të dytën vetëm mua. Arsyetohet se ka të drejtë të bëjë vërejtje gjithfare dhe këto dilema të tij nuk i paraqet te masat, por i diskuton vetëm me shokë. Unë s'mund ta di a është e sakt kjo.

Ka dyshuar me këmbëngulje në drejtësinë e artikullit të "Zërit të Popullit", ku shprehej gatishmëria e RPSSH për t'u ardhur në ndihmë popujve jugosllavë po të kërcënohen këta nga BRSS, dhe dyshimet e tij kanë qenë edhe të shokëve të tij. Përkundër bindjeve të mia se është e panevojshme dhe e pamirë një gjë e tillë, jam detyruar të udhëtoj me qindra kilometra për ta "arsyetuar" te shokët e tij artikullin e përmendur. Ai më ka propozuar pastaj me këmbëngulje që këtë gjë ta përsëris edhe me shkrim në artikullin e "Bashkimit" me titull "Zëri i Popullit - zë i të gjithë shqiptarëve" (këtë numër s'e keni pasur prandaj po jua dërgoj). (Pas kësaj, kam vendosur të mos bashkëpunoj më me të dhe kam vendosur ta nxjerr "Lajmëtarin e lirisë". Kështu kam vepruar nga gushti 1980, deri në fillim të vitit 1981, kur më ka ardhur në derë me disa materiale të çoroditura për numrin e ri të "Bashkimit". Ndërsa ishim duke punuar në këtë numër (që Mërgimi e ka veçuar si më të mirin), ai në ndërkohë e kishte lejuar Hysen Gegën të shkonte për kryerjen e një aksioni në Kosovë. Gjoja Hyseni e paska përberë që të mos më tregoj mua për këtë gjë, se unë s'e lë të shkojë. Vërtetë nuk do ta lija, se ai kishte respekt ndaj meje dhe, meqë aksioni ishte i natyrës terroriste, e dinte edhe mendimin tim. Pas disa ditë

qëndrimi ilegal në Kosovë, bashkë me njeriun me të cilin ishin nisur prej këndeje - një njeri i dyshimtë edhe për mendimet e Ibrahimit e të Hysenit, Sadik Blakaj, për të cilin Mërgimit i kam shkruar më herët - Hyseni bie në burg, kurse Sadiku kthehet në Gjermani shëndosh e mirë. Fajin për burgosjen e Hysenit unë ia vë Ibrahimit.

Nëpër të ashtuquajtura klube kosovare në mërgim, që ishin dhe shumica vazhdojnë të jenë çerdhe agjenturore të përfaqësive diplomatike jugosllave në Perëndim, I. K. është ekspozuar në masën më të madhe të mundshme edhe para përfaqësuesve diplomatikë jugosllavë. Ua ka thënë hapurazi të gjitha të palarat e Jugosllavisë titiste. Pasoja pozitive ka qenë inkurajimi i punëtorëve kosovarë, pasoja negative - dëmtimi i disa punëtorëve që kanë marrë pjesë në klubet ku është paraqitur I. K. Këta punëtorë ndodhen në burgje jugosllave.

Është nip i një agjenti me zile të UDB-së, i quajtur Ramë Nikçi ose Ibërdemaj, punon në postën e Pejës. I biri i këtij Ramës ndodhet me punë në Mynhen dhe ka qenë aktivist i dalluar, madje edhe kryetar klubi në Mynhen. Ibrahim kritikon hapurazi si agjent dajën, por ka kontakte të vazhdueshme me djalin e dajës dhe, për sa mund të vërehet, edhe simpati ndaj tij. Ka provuar t'ia plotësojë këtij dajë të vogël (Gani Ibërdemajt - edhe lidhur me këtë njeri është dashur të jetë i informuar Profesori) dëshirën për t'u takuar me mua. Më vonë, kur ka qenë puna që të formojmë këndeje një shoqëri kulturo-artistike të punëtorëve të mërguar, me shokun e "Lirisë" e kemi provuar Ibrahimin lidhur me dajën e tij të vogël: meqë ky Ganiu qenka këngëtar dhe instrumentist i mirë në vegla muzikore folklorike, Ibrahim propozoi që edhe ai të hynte në atë shoqëri. Po kur erdhi puna te aktiviteti konkret, Ibrahim tha se Ganiu donte pak "lutje". Në anën tjetër, më 25 maj, në festën jugosllave të rinisë, Ganiun e gjejmë në ballë të një orkestrine dhe të ca valltarëve shqiptarë e jugosllavë, bashkë me të shoqen, në Stadiumin e Mynhenit. E kemi konsideruar të panevojshme të kërkojmë ndonjë sqarim nga Ibrahim, dhe ky vetë s'e ka marrë mundimin të na sqarojë, as lidhur me këtë rast dhe, përgjithësisht, as për raste të tjera. Tash i gjithë Mynheni flet çmos pikërisht për këtë farë Ganiun.

Në kufirin gjermano-zvicëran, Ibrahim dhe Hyseni u ka zënë policia e huaj disa qindra ekzemplarë të "Bashkimit" dhe ua ka marrë. Me këtë rast, Ibrahim nuk është treguar i gatshëm për të pranuar kritikën. Përgjithësisht, nëse ia numëron gjestet dhe punët e kritikueshme, ai thotë: "Mos m'u kap vetëm për disa gabime, të vogla". Menjëherë pas kësaj, bashkë me shokët, kanë vazhduar rrugën për në Çekosllovakë, në gjurmim të armëve (ndoshta profesori mund të ketë ndonjë informim nga ana e shokëve të Pragës lidhur me sjelljet e tyre në atë vend, sepse e di që shokët e Pragës kanë pasur kontakte dhe bile disa mosmarrëveshja me ta, sipas fjalëve të I. dhe H.).

Vetë më ka treguar gjoja për disa sugjerime, që i kanë bërë shokët e organizatës së tij në vendlindje, dhe të cilave ai nuk u është përmbajtur fare. Të imponohet përshtypja se as që ka shokë të tillë në Kosovë. Përshtypja e parë dhe e fundit lidhur me këtë çështje është se ai, përveç disa punëtorëve të tubuar rreth tij në botën e jashtme, të paorganizuar po vetëm të furnizuar me literaturë revolucionare dhe të inkurajuar, tjetërkë as që ka prapa vetes. Kjo, edhe në një mënyrë mund të provohet bindshëm. Më vjen një ditë, (vitin e kaluar), në derë me disa shkresurina që vetëm titullin e kishin të qartë: Programi dhe Statuti i Frontit të Kuq Popullor, dhe më lutet t'ia korrigjoj në pikëpamje drejtshkrimore. Më pastaj më autorizon që të preki, po e pashë unë të arsyeshme, „si njeri me përvojë“, edhe në anën materiale të pikave të përfshira në program e statut. Mirë, them, dhe meqë përmbajtja e shkresurinave ishte pa kokë pa bisht, i hy unë punës me gjithë seriozitetin dhe ato pak njohuri që kisha. Gjithmonë kisha parasysh, pas punës sime, ai do t'ua kthente shokëve për diskutim Programin dhe Statutin e Organizatës së tyre. Por, doli ndryshe. Doli se I. K. i ishte tekur të bënte një natë pa gjumë dhe të hartonte këmbadoras një program dhe statut të një organizate revolucionare, të

cilin e botoi dhe e shpërndau si „literaturë revolucionare“ menjëherë pas „korigjimeve“ që i bëra unë. E puna që kisha bërë unë më atë rast, s' ishte punë korrigjimi.

Shokët e Vjenës e mbajnë larg. Bile, kur njërit prej këtyre shokëve, i cili më qortoi pse rrija me I. K., i thash se është një njeri që imponohet me këmbëngulje dhe unë, si shqiptar, nuk mund ta përzë nga shtëpie ime, ky m'u përgjegj fjalë për fjalë kështu: "Ia paske frikën, prandaj s'e përzen si qenin!"

Ka disa muaj që i kam ndërprerë marrëdhëniet me të. Kur takohemi rastësisht flasim, por punë të përbashkëta nuk kemi. Bashkëpunimi me të gjatë demonstratave të mbajtura në Perëndim ka shkuar përmes shokut të "Lirisë".

Kështu e kam parë unë të arsyeshme të veproj, duke marrë për bazë vrojtimet e parashtruara më sipër si dhe disa anë negative në sjelljen elementare të I. K., që herë duken agjamillëk, herë djallëzi të thella.

Përndryshe, një meritë të tij, mendoj nuk mund ta përbuzë askush: që nga viti 1977 e këtej, i vetëm, po me një vitalitet të pasqor, ka bërë shumë në shpërndarjen e literaturës revolucionare, si ka mundur e si ka ditur, dhe në njëfarë politizimi spontan të një pjese të mirë të punëtorëve tanë në botën e jashtme. Është njeri komunikativ dhe i popullarizuar te punëtorët. Udhëton shumë, vlon prej idesh, shpesh naive e të papërpunuara, ndonjëherë edhe të qëlluara.

SOKOLI

(U botua për herë të parë në www.albaniapress.com, 2 tetor 2011 nga Faridin Tafallari, së bashku me punimin *Kur Jusuf Gërvalla shkruante*)

6. Letër e Jusuf Gërvallës për Sabri Novosellën, 16 nëntor 1981

16 nëntor 1981

I dashur vëlla Mërgim!

Para tri ditësh t'i nisa një pako dhe tri zarfa me revistën. Po letrën që ta dërgova me to, e shkrova shkurtimisht, se prisja të përfundojë një ngjarje dhe të të shkruaj më gjerësisht.

Të shtunën, më 14 nëntor, në Shtutgart erdhi për të dhënë koncert Orkestrina e Radiotelevizionit të Prishtinës me tetë këngëtarë. Meqë në Shtutgart ende nuk ka klub të shqiptarëve dhe punëtorët e këtushëm, pos me një demonstratë, nuk kanë pasur si ta shfaqin revoltën dhe mendimin e vet lidhur me ngjarjet e Kosovës, ne patëm vendosur ta bojkotojmë koncertin e tyre. Ishte parashikuar nga ana e tyre që, para koncertit, ndonjë politikan të thoshte ndonjë fjalë lidhur me 29 nëntorin (jugosllav). Kurse ne planifikua që, mes fjalës së tyre dhe koncertit, t'i thërresim punëtorët për dy minuta heshtje në nderim të luftëtarëve të rënë në pranverën e përgjakshme të Kosovës, të lexojmë një tekst të shkurtër (1,5 faqe të shtypura në makinë), të thërresim parullat „Jashtë nga vatrata tona ushtria dhe milicia fashiste jugosllave“, „Rroftë populli shqiptar“ dhe „Kosova - Republikë“, me ç'rast kjo e fundit „Kosova – Republikë“ do të vazhdonte pandërprerë deri në ndërprerjen e programit të „mysafirëve“.

Por, ngjarjet u zhvilluan shumë më mirë sesa e kishim parashikuar ne. Në këtë drejtim na ndihmuan vetë armiqtë, me nervozën dhe druajtjen e tyre, siç po na ndihmojnë për të na vajtur punët mbarë që nga pranvera.

Konsullata jugosllave kishte organizuar si kujdestarë nja dyzet shqiptarë të mashtruar e serbë, me shirita kujdestarie në duar. Ata duhej të mbanin rend gjatë koncertit. Pas hyrjes në sallë të publikut (nja 5 – 600 veta) dhe të trimave tanë, të organizuar, nja 30 veta, një përfaqësues i ambasadës jugosllave, me emrin Bashkim Hisari (ish punëtor i TV Prishtinës) i

afrohen Besnikut dhe një punëtori shqiptar e i nxjerrin nga salla si persona të padëshirueshëm. Meqë Besniku, për shkak të profesionit që ushtron, është i njohur pothuaj për të gjithë shqiptarët e këtushëm, publiku ngritet i tëri në këmbë dhe reagon për largimin e tij. Atëherë, një shok yni, i LNÇKVSH, e shfrytëzon mirë rastin, hipën energjikisht mbi tavolinë, thërret të madhe parullën „Kosova – Republikë“, duke vendosur kështu ta shkurtojë krejt procedurën e planifikuar. Publiku përnjëherë ngrihet i tëri në këmbë dhe i përgjigjet njëzëri parullës. Kujdestarët e neveritshëm dhe personeli i konsullatës jugosllave, me këlyeshët e tyre mercenarë, zënë të tollovitën dhe përpiqen të marrin masa. Por, si vetëtimë u lëshohen në shpinë djelmoshat tanë dhe publiku bashkë me ta. Përfundimi: tragjik dhe komik për armiqtë tanë. Përfaqësuesit të konsullatës i çahet koka me karrige (këtë njeri, Bashkim Hisarin, e kanë rrahur njerëzit tanë edhe në demonstratën e Shtutgartit, se qe treguar shumë i zellshëm dhe dinak e këmbëngulës në realizimin e qëllimeve të poshtra të armikut), e përgjaken të gjithë ata që kanë pranuar të hynë në vallën e tyre. Prej njerëzve tanë e punëtorëve, asnjë i plagosur, as i gërvishur, bile. Në taborin e tyre, disa të plagosur rëndë (ka qenë rrezik që të mbetet edhe ndonjë i vdekur). Fotografia e satrapit Tito dhe flamuri jugosllav grisen e shkilen nga publiku, instrumentat e Orkestrinës fluturojnë, thyhen e shkilen nëpër sallë. Gjatë gjithë kohës, shqiptarët, në përlëshje e sipër, nuk e ndalin parullën „Kosova-Republikë“. Përlëshjet bëhen të rrëmbimshme, të rrufeshme, shumë energjike. Prej salle, i tërë publiku del përjashta dhe, për më se një gjysmë ore rresht, nuk shpërndahet por thërret parulla me zë të lartë, kështu që manifestimi shndërrohet në një demonstratë të shkëlqyeshme. Autobusi i jugosllavëve mbushet me parulla të ndryshme, pëllëmbë për pëllëmbë, me sprej për ngjyrosjen e automobilave. Më në fund, shpërndahen pa therrë në këmbë.

Është interesant të shtohet se policia gjermane, prezente gjatë tërë kohës së përlëshjeve, nuk intervenon asnjëherë, por e ndjek ngjarjen me gjakftohtësinë më të madhe. Asnjë punëtor nuk merret nga policia, as shfaqet fare ndonjë tentim i tillë nga ana e policisë. Disa nga policët gjermanë u bashkohen thirrjeve të parullës „Kosova – Republikë“ dhe u thonë hapurazi njerëzve tanë se kanë të drejtë të veprojnë kështu, sidomos pas nxjerrjes përjashta nga salla të dy njerëzve tanë.

Si e përshkruajnë shokët, ky ishte një manifestim i shkëlqyeshëm i vendosmërisë së punëtorëve tanë dhe i solidarizimit të tyre me bashkatdhetarët në Kosovë. Jugosllavët e pranishëm kanë se çka u tregojnë eprorëve të tyre.

Një shfaqje të ngjashme atyre u kanë organizuar, një javë më parë, edhe punëtorët tanë në Cyrih të Zvicrës. Por, atje, sipas mendimit tim, kanë bërë një gabim të vogël: punën e kanë nisur si kundërshtim ndaj një kënge popullore serbe, të kënduar nga nga një këngëtare serbe. Ndryshe, edhe atje u kanë dhënë mend aq, sa trupa menjëherë e ka ndërprerë turnenë nëpër Zvicër dhe ka kaluar në Gjermani. Në Mynih nuk ka pasur manifestim nga shqiptarët, por ka pasur një lloj bojkotimi. Nga afro 10 mijë shqiptarë që punojnë në atë qytet, në koncert kanë shkuar gjithsej 70 – 80 veta.

Këta rreshta t'i shkrova nën përshtypjen e kësaj ngjarjeje, që neve po na duket me rëndësi.

Tani të njoftoj se bashkë me shokun e „Bashkimit“ dhe të „Lirisë“ kemi vendosur të organizojmë një manifestim qendror për kremtimin e festës kombëtare të 28 dhe 29 Nëntorit në Shtutgart. Do të mbledhemi nja 300-400 veta nga Gjermania, Zvicra e Belgjika. Një pjesë e shokëve do të shkojnë për festë në Vjenë.

Të fala vëllazërore e revolucionare
Sokoli

(Shënim i Xhafer Durmishit: Këtë letër ma dërgoi Kadri Rexha, më 31 gusht 2013)

(U botua për herë të parë nga Faridin Tafallari në www.albaniapress.com, më 1 tetor 2013)

7. Letër e Ibrahim Kelmendit për Faridin Tafallarin, maj 1982

Shoku Fahredin,

pasi që në Mercedes janë konvikte, nuk po i dërgojmë atje askujt. Ti do të ishte dashur ta marrësh menjëherë mundin që t'ua dërgosh dhe atyre. Sa për Rrethin tuaj, dihet që do i shpërndash.

Po ta keni mësuar se ku dhe kur do mbahet koncerti do të kishte qenë mirë të bisedohet se çfarë duhet ndërmarrë dhe çfarë kemi mundësi. **Trakti** në fjalë synon informimin e bashkatdhetarëve, që, po që se ndërmarrim ndonjë aksion, të kenë mirëkuptim dhe të mos jenë indiferent; po kështu që përpara, udbashët të dezorientohen, se ne vetëm me bojkotim kemi ndërmend t'i ballafaqojmë e pengojmë.

Për të gjitha, po u duk e arsyeshme kosultimi gojor atëherë mundesh të telefonosh ose të shkruash.

Mirëupafshim

Shoku

(U botua për herë të parë nga Faridin Tafallari, në përmbledhjen me titull: Letra, të dërguara Faridin Tafallarit, nga Ibrahim Kelmendi, www.albaniapress.com, 11 dhjetor 2013)

8. Letër e Ibrahim Kelmendit për Faridin Tafallarin, maj 1982

Në mërgim, maj '82 (1982)

I dashur shok,

(Të njejtën letër po ua dërgojmë edhe shokëve tjerë.)

traktët aktuale që po merrni duhet shpërndarë sa më parë, pse në prag është turneja, për të cilën bëhet fjalë në trakt.

Taktika e armikut po dihet. Mbi të lëzojmë edhe në **traktin** në fjalë, "**Klika e Beogradit - "të vret natën e të këndon ditën"**". Armiku po synon mashtrimin tonë përmes turneve të këtilla. Kësaj i duhet gjetur ilaçi gjegjës..., prandaj në rrethe duhet të diskutoni me shokë se cila formë është më efektivja për t'ju ndajvuar armikut. Nuk është çasti të bëjmë sehir - në njërin anë të na vrasin, në tjetrën të na mashtrojnë edhe me koncerte, është cinizëm i poshtër. Mendojmë se përmes traktit që keni në dorë është demaskuar armiku, për aq sa është e mundur përmes të një trakti. Por puna tjetër duhet bërë nga shokët në rrethe, pse përvoja na tregon se agjitacioni gojor - traditë popullore - ndihmon më së shumti për t'i sqaruar bashkatdhetarët, që të mos bien në kurthë të armikut.

T'i tregojmë edhe njëherë armikut se jemi bijë e bija të popullit, që nuk biem në kurtha!

Kosova-Republikë!

Shokët.

(U botua për herë të parë nga Faridin Tafallari, në përmbledhjen me titull: Letra, të dërguara Faridin Tafallarit, nga Ibrahim Kelmendi, www.albaniapress.com, 11 dhjetor 2013)

9. Kush është vojvoda Ramë Nikçi?

Trakt i shpërndarë nga Ibrahim Kelmendi në maj 1982 me titullin:

**KLIKA E BEOGRADIT –
"Të vret natën, të këndon ditën..."**

Sipas informatave të siguruara, ka fundi i majit – për "nder" të "ditës së rinisë jugosllave" (me nder me thën...) dërgohet për të na "argëtuar"... SHKA "Rugova" e vojvodës Ramë Nikçi. Turneja është paraparë në qendrat kryesore të Gjermanisë P., Zvicrës e Belgjikës.

Po kështu jemi të informuar së asnjë shoqëri nuk ka pranuar të ndërmarrë turne të këtillë, bazuar në situatën që mbretëron, pos "Rugovës", udhëheqësi "trim" i së cilës ka rrahur gjoks: "Askush nuk do guzon të ma prishë koncertin..." Në fakt shumë shoqëri të afirmuara nuk ekzistojnë më, pse ato kanë kënduar këngë "irredentiste", që kanë "frymëzuar rininë me nacionalizëm shqiptaromadh..."

Kush është SHKA "Rugova"?

"Rugova" është shoqëri kulturore-artistike (SHKA) e Pejës, anëtarët e së cilës janë rugovasë. Folklori dhe lojrat duhet të jenë me origjinë nga Rugova kreshnike, emrin e së cilës e mban shoqëria.

Në historinë tonë të lavdishme Rugovën e njohim si vend ku armiqtë pushtues kanë thyer qafën, siç e thotë edhe kënga: "Ku po i del syni Shqipnisë?! Del Rugova për derë t'kapisë... ndërsa rugovasisit si kryengritës trima në mbrojtje të trojeve, veçmas kundra pushtuesve malazezë në mbarim të shekullit të kaluar dhe në fillim të shekullit tonë, kur mbarë populli luftonte për P a v a r ë s i.

Përkundra kryengritjeve të pandërprera çlirimtare, Rugova me tanë Kosovën u pushtu nga mbretëritë shoveniste të Serbisë të Serbisë e Malit të Zi dhe më vonë, pas Luftës Dytë Botërore u ripushtu...

Bijtë dhe bijat e Rugovës, ashtu si dhe të parët e tyre, vendosën që atdheun t'mos e lënë në robëri të plotë – koloni klasike të të huajve. Në Pranverën Kosovare (1981) u ngritën haptas e me vendosmëri për t'i kërkuar të drejtat elementare, që popujt tjerë të Jugosllavisë i gëzojnë, si që Kosovës t'i njifet Statusi i Republikës së federuar. Emrat e këtyre patriotëve revolucionarë u janë të njohur Kosovës dhe më gjerë, si ai i shokut Ali Lajçi me shokë e shoqe, të cilët edhe në gjyqe tmerruan gjykatësit çetnikë me vendosmërinë dhe revolucionaritetin e tyre. Dënimet e rënda, 10 - 15 vjet burgim të rëndë s'i tremben fare, pse ishin të bindur se kërkesat e popullit janë të drejta dhe duhet të plotësohen.

Sa kreshnike na del Rugova, kur flasim për kryengritësit trima, ndër ta shoku Ali Kelmendi, komunisti i orëve të para, kur flasim për gjithë ata rugovasë, që tani gjenden në kampet jugosllave. Sa shumë ia njollosin emrin Rugovës ca bastardë. Por s'do ia arrinë dotë, pse rugovasisit ruajnë me fanatizëm krenarinë se janë nga Rugova! Këtë e bën sidomos vojvoda Ramë Nikçi, përmes SHKA "Rugova", anëtarët e së cilës janë kryesisht të komprometuar, moralisht dhe politikisht, që janë gati të gjithë nga familja e vojvodës dhe farefisit të tij.

Ç'do të thotë fjala v o j v o d ë ?

Vojvodë është gradë ushtarake në mbretërit serbe e malazeze. Këtë fjalë do ta gjejmë të sqaruar në "ilustrovana politika" të Beogradit. Por për çudi, kur klika serbomadhe ka ndërmarrë fushatë historike kundra "nacionalizmit romantik" shqiptar, si nuk u bie fjala vojvodë në sy, që nuk ka të bëjë vetëm me nacionalizmin serb. Për këtë nuk kanë frikë as gazetari shovenist Zec as vojvoda Ramë, që e përdorin me krenari.

"... Vojvoda rugovas, shkruan "ilustrovana politika" (më 26.05.81), është përfaqësuesi i tanishëm "lozës" (serbisht: loza), e cila që nga kohërat turke ruan qetësinë dhe paprekshmërinë e Patriarkanës...)

Siç na del, vojvodët kanë qenë rojë e rendit, ndërsa vojvodët e familjes Nikçi (nga Shtupeci i Madh, fshat i Rugovës) kanë qenë rojë besnike e Patriarkanës, të ndërtuar nga Dushani, për ta përjetësuar robërinë e "stara Serbisë" (siç e quajnë shovenistët Kosovën.).

Kush është vojvoda Ramë Nikçi?

Të shkruajmë se kush është vojvoda Ramë Nikçi nuk e kemi vështirë, pasi ai vetë na e ka lehtësuar këtë, duke përmbledhur historinë e vetë e të familjes në bisedën dhënë "ilustrovana politikës" së Beogradit, Nr. 1177, të 26.05.81. Pos kësaj bisede, ai në rrethin e Pejës është ndër më të komprometuarit. Sa ai është edhe vetëm udbashi rankoviçevës Bajram Dreshi. Të dy së bashku, me ca të tjerë, Rugovës ia njollosin emrin e pa njollosur, pse bijtë e bijat i dalin asaj zot.

Në artikullin e revistës në fjalë, "Besa nije vracena" lexojmë:

"Ramë Nikçi është shef i shërbimit juridik ndërkomunal pranë Entit për Inkuadrim në Pejë..." Siç e pamë më lartë, është përfaqësuesi i tanishëm i "lozës" për ta mbrojtur Patriarkanën.

Në pyetje të gazetarit, se a ka marrë pjesë ndonjë rugovas në demonstrata "nacionaliste", vojvoda përgjigjet: "Po. Të tillëve ju takon sipas ligjit nga qeveria, kurse nga rugovasi – bojkotimi (izolimi). Në shtëpitë s'do hynë askush, dërisa Pleqësia jotë të mos vendos ndryshe. Nga vllazëria ime Nikçi nuk ka asnjë demonstrues. E kam vërtetuar dhe për këtë jap fjalën. Askush nga anëtarët e SHKA "Rugova" s'ka marrë pjesë në demonstrata. Më është bërë qefi..." Pastaj vazhdon vojvoda: "Ishim dy herë si shoqëri mysafirë në RPS të Shqipërisë. Këtë vit shqiptarët është dashur të na e kthejnë vizitën, por le të mos vinë..." Më poshtë vijon vojvoda: "... Çka u duhet këtyre demonstruesve që kërkojnë t'i bashkangjiten Shqipërisë (...). Këtë liri, siç e kanë shqiptarët në Jugosllavi, nuk e kanë patur asnjëherë askund dhe secili që mendon ndryshe – është njeri i keq..."

Gazetari pyet: "Babën tëndë, gjithashtu vojvodë rugovas, e kanë vrarë në pritë në vitin 1939. Kush dhe përse?"

Ramë vojvoda përgjigjet: "Kanë vrarë babën tim me dy mixhallarë, para syve të mij, brenda gjysmë ore. Ka qenë larje llogarish me fiseve, nuk ka qenë hakmarrje gjaku. U ka penguar (mendohen "vrasësit") pse baba ka qenë vojvodë rugovas, që ka **ruajtur** (nënvizimi ynë) Patriarkanën e Pejës..." Pastaj vojvoda vijon me nostalgji çetnike:

"... Me konakun e vjetër të kishës m'është djegur edhe dhoma në të cilën kam banuar prej 1941-tës e dëri në mbarim të Luftës. Në të ka qenë kërveti, në të cilin kam fjetur, aty ka qenë edhe luga me të cilën kam ngrënë dhe fotografitë e t'parëve të mij. Të gjitha janë djegur..."

Artikulli mbaron me fjalët e vojvodës Ramë: "Unë i **dua** (nënvizimi ynë) shumë fjalët e Mark Milanit..." (Ato s'po i citojmë – Shtojmë se Mark Milani ka qenë komandant i forcave pushtuese malazeze, në luftë për t'i pushtuar Plavë, Gusi, Hot, Grudë e Rugovë...).

E cituam si shumë artikullin në fjalë pse u pa e arsyeshme përmes të kësaj reviste çetnike, gjegjësisht përmes fjalëve të vojvodës, ta njohim udhëheqësin e SHKA "Rugova", i cili, sipas "Pravosllavjes" (Gazetë kishtarë serbe, "kur ka parë konakun në flakë ka qa." Vojvoda kësaj radhe "demanton" atë çka ka shkruar "Pravosllavja", duke thënë se rugovasi nuk qajnë kur t'u ndodhin fatkeqësi të rënda...

"Patriotizmi" serb i Ramë vojvodës, siç na bind ky artikull dhe profesioni i tij si vojvodë, ia kalon "patriotizmit" serb të shumë çetnikëve, të cilët nuk kanë bërë dhe s'do bëjnë aq sakrificë për ta mbrojtur kishën, sa bëri familja Nikçi (nga Shtupeqi i Madh). Krenaria e Ramë Nikçit si vojvod... për ta mbrojtur Patriarkanën...!!

Duket së nana e Ramës kur ka dashur të kryen nevojë (me nder me then) në vend të m... ka pjellur rastësisht vojvodën...

Dy fjalë mbi "ilustrovana politikën".

Pasi cituam si shumë këtë pelenë, duket e udhës t'i themi dy fjalë, pse artikujt tjerë janë vërtetë artikuj të frymës çetnike.

Kjo revistë, bazuar në shkrimet mbi shqiptarët e Shqipërisë, është çetnike e shkuar çetnikëve – edhe më çetnike se ato të emigracionit çetnikë. Për t'u bindur mjafton ta analizojmë numrin në dorë.

Me radhë artikulli i parë mbi Shqipërinë: "Busija mrznje i lazi" (Pusija e urrejtjeve dhe gënjeshtreve"), i cili fillim e mbarim ka qëllim të caktuar – t'i hasmon lexuesit kundra popullit shqiptar e Shqipërisë, atëherë kur është thurur nga shpifjet e trillimet tendencioze.

Artikulli tjetër është: "Ko su albanski teroristi" (Kush janë terroristët shqiptarë"). Në këtë artikull krahas plehrave të emigracionit rekonar të agjentëve, ballistëve e zogistëve, radhiten shokët **Isuf Gërvalla** (Lavdi paqin ai me shokët Bardhosh e Kadri!), e Ibrahim Kelmendi. "Ata (mendohen shokët Isuf e Ibrahim) në fakt janë mizorë të njohur (në gjuhën serbishte, "poznati siledija"), njerëz pa ndonjë qëllim..." pra, nga artikulli kuptohet se shokët si Isufi e Ibrahimimi na qenkan "terroristë" e jo klika shoveniste serbomadhe e Beogradit. Dezinformimet, shpifjet e trillimet tendencioze nuk meritojnë analiza, pse edhe "kalemgjinjët" çetnikë dinë se nuk kanë shkruar të vërtetën, por dezinformime të qëllimta në luftë kundra revolucionarëve shqiptarë dhe popullit tonë.

Edhe më karakteristik është artikulli: "To su kriminalci" ("Këta janë kriminelë"). Dëshmorët **Tahir e Nebih Mehaj** "Ilustrovana Politika" dhe klika e Beogradit i quan "kriminelë" pse nuk patën ku të shkojnë përtej shtëpisë, por u mbrojtën si u ka hije trimave – bashkluftëtarëve e nipave të Shote e Azem Galicës! Ata qëndruan dhe ranë heroikisht për të mos vdekur kurrë! Populli do i përjetëson në këngë e histori! Gjeneratat do flasin për qëndrimin heroik kundra njësisve speciale të policisë së Beogradit dhe ushtrisë jugosllave, të armatosur gjër në dhëmbë me tanka, topa e helikopterë. Në këtë betejë dëshmorët Tahir e Nebih Mehaj gati shpague veten – do t'ishte dashur të ngordhin qindra nga tytë e trimave e jo dhjetëra, për të qenë të shpague. Asnjëherë luftëtarët e lirisë nuk mund dhe s'janë krahasuar me pushtuesit... Por, prap, jemi të kënaqur e krenar me këta dëshmorë të pavdekshëm në zemrën e popullit...!

Përse vjen SHKA "Rugova"?

Nuk do mend të thuhet menjëherë se ardhja e "Rugovës" është pjellë e politikës shtypëse, diskriminuese e demagogjiko-mashtruese e klanit serbomadh, në vend "që të vranë natën e të qanë ditën" "të vranë natën e të këndon ditën". Në njërin anë ushtron terror të paparë fashist, duke vrarë, terrorizuar, dhunuar, arrestuar bijtë e bijat më të mirë të popullit, bile edhe fëmijtë, që për hiqgjë dënohen me shumë vite burgim të rëndë, kurse në anën tjetër detyrojnë turne "argëtimi"... që të mashtrojnë bijtë e popullit në kurbet, sikur në Kosovë s'ka ndodhur asgjë dhe se jeta atje është "normalizuar", sa vëtëm "kërcehet" e "këndohet"...

Sa politikë të poshtër mashtruese ka armiku "ynë" i lig... Ai ende nuk ia ka kthyer popullit kufomat e të vrarëve në demonstrata e burgje që të varrosen sipas traditave, në njërin anë, kurse në anën tjetër përmes vojvodëve ndërmerr turne "argëtimi"... Bile, që t'i fshehin krimet e pafshehshme, klika shovensite e Beogradit (fashiste shkuar fashistëve, pse terrorin dhe mënyrat e tij që ajo ushtron në Kosovë, nuk kanë ditur t'i ushtrorjnë as fashistët hitlerijane...) u ka bërë gjyq të vrarëve, që fëmijët e farefisi të shpresojnë se të afërmit e tyre të vrarë gjenden ende të gjallë në burgje...!!

Ose, mos ndoshta kësaj radhe dojnë të festojnë "suksesin" e tyre, të arritur përmes vrasjes së trefisht të shokëve e vëllezërve tanë, bijve të popullit, Isufit, Kadriut e Bardhoshit... Ah! kriminelët, do festojnë kot – kanë rënë tre, janë ngritur me mijëra!

Na kujtohet viti i kaluar, kur nga salla e koncertit policia gjermane, me direktivën e udbashëve të konzullatit të Shtutgartit, nxori nga salla shokun Bardhosh. Çfarë ndodhi?

Bashkatdhetarët u revoltuan shumë, kështuqë pas një proteste te policia gjermane, e cila nuk pranoi që shokët t'i sjell në sall të koncertit, u ngritën duke thirrur njëzëri mbi 500 veta "Kosova – Republikë"! ... dhe demoluan çdo gjë. Të nesërmen koncerti i Frankfurtit u mbajt me veglat e huazuara nga "shkitë".

Kurtha e UDB-së – e cekët.

Vojvodë, more ti vojvodë! rrehe gjoks se do të mbash koncerte, pa guzuar të pengon asnjë "irredentist". Ke gabuar! Ne këndej nuk frikësohemi! Por kësaj radhe se kemi ndërmend të biem në kurthën tënde e të UDB-së. Ju aq u bën që mund të ketë gjakdërdhje. Për ju me rëndësi është kompromitimi i luftës sonë të drejtë, që pastaj, po të ndodhi ndonjë e papritur, shtypi e populli vendës të "bindet" në "vlerësimet" tuaja se ne jemi "terroristë", që në fakt jeni ju.

Kjo kurthë e pasuksesshme ngjanë në ato të Brukselit, ku keni futur në lojë "lojën" e kaubojve. Shkuat aq larg sa të vrisni punëtorë të pafajshëm në klub të punëtorëve. Populli ynë dhe bijtë e tij në kurbet dinë se kush janë armiqtë e vërtetë – ata jeni ju, ti vojvodë bashkë me farën tëndë, klika shovensite serbomadhe e Beogradit dhe mbarë tradhtarët shqiptarë të markës Sinan Hasani e Ali Shukriu me shokë!

Kësaj radhe vojvodë e udbashë, nuk kemi ndërmend të biem në kurthën tuaj, por mos harroni ditën kur do t'i jepni llogari popullit! Ne nuk jemi terroristë e kriminelë siç jeni ju. Ne jemi bijë e bija të popullit – do t'u presim me **bojkotime e urrejtje!** Në vend që të biem në kurthat tuaja, si bijë e bija të popullit që jemi, i bashkangjitemi popullit, rinisë sonë revolucionare e intelegjencës përparimtare duke kërkuar të drejtat tona legjitime, ato të drejta që kërkoi populli në të gjitha qytetët e Kosovës (dihet, edhe në Preshevë, Tetovë e Gostivar, deri në Ulqin), duke larë rrugët me gjak, për të cilat të drejta dhanë jetën aq shumë dëshmorë e dhëshmore:

- Kosova - Republikë!
- Duam punë në vendlindje, pranë familjeve tona!
- Lirim pa kusht të të gjithë të burgosurve politikë shqiptarë!
- Rroftë populli ynë heroik!
- Lavdi dëshmorëve, që dhanë jetën për liri të atdheut!

Punëtorët shqiptarë në mërgim.

(Shkrim në 6 faqe A5, i shpërndarë nga Ibrahim Kelmendi, në maj 1982. Nënvizimet e këtij punimi ishin të autorit të saj, ashtu siç janë në origjinal në shkrimin e shpërndarë)

10. Në vend të përkujtimit me rastin e vdekjes së Ramë K. Nikçit

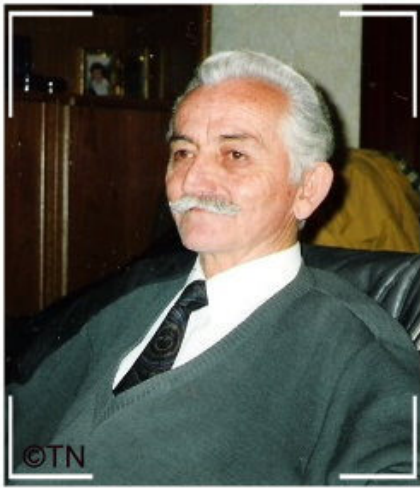
Udhëheqës shumëvjeçar i Ansambllit autokton folklorik “Rugova” i cili afirmoi vlerat dhe kulturën shqiptare në botë

27 mars 2006 /TN (trePCA.net)

Me rastin e vdekjes me 23 mars 2006 të udhëheqësit shumëvjeçar të ansambllit folklorik dhe autokton “Rugova” z. Ramë Kapllan Nikçi, në vend të përkujtimit për meritat e tij të mëdha që ka për rritjen, punën dhe mbijetesën mbi 50 vjeçare të tij, për lexuesit e gazetës “Besa” po (ri)botojmë bisedën e bërë me të me 09. 10. 1999 në Shtuttgart të Gjermanisë:

Bisedoi: Rexhep ELEZAJ

Të shkruash për ansamblin folklorik dhe autokton “Rugova”, për këngët dhe vallet e bukura rugovase, për melosin karakteristik të tyre, për zërin e dalë nga fleta e njomë e ahut (që i fryhet ngjashëm si fyellit), për këngën me lahutë të lahutarit të famshëm të Rugovës Metë Rrustemi, për sharkinë, çiftelinë, për surlën me zërin e saj të thekshëm, për tupanin me rrathë druri, pastaj për veshjen kombëtare rugovase; tirqit, shokën, hërrkën, shallin e bardhë, xhamadanin, shaminë e kuqe me thekë lara-lara, fustanin e bardhë me rrudha, pështjellakun e madh dhe të vogël, opaktë e mëndafshita, qustekun e argjendit dhe këmishën e pëlhurës, etj, do të thotë se ke shkruar për historinë dhe kulturën e rugovasëve të cilët shekuj me radhë ia thanë këngës dhe valleve pa e ndërprerë traditën brez pas brezi.

Ramë Nikçi

Ramë Kapllan Nikçi u lind me 3 mars të vitit 1928 në Shtupeq të Madh të Rugovës, në një familje bujare dhe me tradita të mëdha kombëtare. Që në moshë të re, si shumë rugovas, mbeti pa prindërit dhe jeta iu bë edhe më e rëndë. Në periudhën e pas LDB, me 14 qershor të vitit 1947, Rama bashkë me disa djem të Rugovës në Pejë shfaqti një program me këngë dhe valle të Rugovës, duke mos ditur se pikërisht këtë ditë i vuri themelet e një shoqërie kulturore, që më vonë u quajt ansambli folklorik autokton “Rugova”.

Për më shumë se 60 vite Ramë K. Nikçi në rrugën e tij kombëtare dhe artistike kultivoi vlerat e kulturës shqiptare të trevës së Rugovës si këngët, vallet dhe ritet e folklorit nga jeta e shqiptarit në këtë trevë si “Loja e jataganëve”, “Loja e shpatave”, “Loja e pushkëve”, “Vallja e kaçakëve”, “Vallja e nusës”, këngët kreshnike, këngët malësorçe, këngët e kositjes së livadheve si dhe shumë të tjera që u ruajtën me besnikëri dhe përkushtim të veçantë nga Ramë Nikçi dhe ansambli “Rugova”. Ai dhe ansambli të cilit i printe në mënyrën më burimore prezantojë para publikut, jo vetëm në të gjitha trevat shqiptare, por edhe në shumë metropole evropiane vallen, këngën dhe kërcimin burimor dhe shumë karakteristik të rugovasëve, si lojën me jatagana, kërcimet në ajër si dhe shumë vlera tjera të folklorit rugovas.

Ansambli “Rugova” nën udhëheqjen e Ramë Kapllanit ka marrë pjesë në shumë festivale kombëtare dhe ndërkombëtare të folklorit ku gjithmonë është shquar për punën dhe krijimtarinë artistike, i cili bashkë me ansamblin për 50 vjet pune janë laureatë të pesë medaljeve të arta, 11 të argjendta, 25 të bronzta, 350 mirënjohjeje, Shpërblimit të Dhjetorit, Shenjës së Artë si dhe shumë mirënjohjeje dhe dekoratave tjera. Ka kryer Shkollën e lartë si dhe dy vite të Fakultetit juridik në Prishtinë me 1963, ndërsa gjatë jetës së tij ka kryer funksione dhe punë të ndryshme në Rugovë dhe Pejë, pranë aktivitetit dhe punës së pa lodhur si udhëheqës i ansamblit.

Që në fillim z. Ramë Nikçi na e tërhoqi vërejtjen se bisedën tonë me të rreth punës dhe aktivitetit të ansamblit “Rugova”, udhëheqës i të cilit është, nuk e konsideron të plotë, sepse siç tha, kur të shkruhet për këtë ansambël duhet që së paku të jenë prezent tre gazetarë që vijjnë ekskluzivisht nga treva e Rugovës, ngase i njohin më mirë se të tjerët adetet dhe traditat burimore të kësaj treve. Megjithatë, ne arritëm që nga thesari i madh i punës dhe aktivitetit të tij kombëtar dhe kulturor të shkëpusim sado pak nga përvoja e tij për rritjen dhe aktivitetin e këtij ansambli që nga themelimi.

Nga kjo kulturë atdhetare, nga vlerat dhe traditat e lashta shqiptare mijëvjeçare të trevës së Rugovës do lind me 1947 dhe do t'i mbijetojë të gjitha furtunat deri me çlirimin e Kosovës me 12 qershor 1999 ansambli folklorik dhe autokton "Rugova", i cili për mbi 50 vite rresht do t'i këndojë dhe vallëzojë lirisë së Kosovës, jehona dhe zëri i të cilit bujshëm do të shpërndahen anë e kënd Kosovës dhe deri në Angli, Francë, Gjermani, Itali, Kroaci, etj.

Vargu i valltareve dhe valltarëve të këtij ansambli gjithnjë të veshur me teshat më të bukura kombëtare, me flamur kombëtar në dorë të qëndisur me thek ngjyrë ari kur ia thonin këngës dhe valleve në dasmat e Kosovës ta merrte mendja se po dilnin si "tigrat" nga nëntoka e Bjeshkëve të Rugovës, për t'ia futur me pamjen e tyre madhështore tmerrin armiqve dhe për t'iu dhënë të kuptojnë barbarëve serb të instaluar në Kosovë se kënga dhe vallja shqiptare do mbetën prore të gjalla mbi këto troje të lashta iliro-dardane.

Ansambli folklorik autokton "RUGOVA"

Kështu fletë me mallëngjim sot njeriu, artisti, udhëheqësi dhe njëri ndër aktorët kryesor i këtij ansambli z. Ramë Nikçi, i cili për më tepër se 50 vite do ta udhëheq këtë ansambël për ta ndihmuar rritjen e tij, mbijetesën si dhe kultivimin, ruajtjen dhe afirmimin e vlerave kulturore të këngës dhe valleve shqiptare nga treva e Rugovës.

Të gjitha rekuizitat të ansamblit "Rugova" siç janë medaljet, jataganat, shpatat, veglat muzikore, albumet e shumta me fotografi, arkiva, etj, nëse i kanë shpëtuar barbarisë serbe mund të gjenden në Shtëpinë e kulturës në Pejë, tani nën udhëheqjen e KFOR-it, thotë i brengosur ky tribun i valleve shqiptare dhe kur më bie ndërmend se sa libra (mbi 1000 copë) dhe dokumentacion me vlera kombëtare janë djegur në shtëpinë time në Pejë, më vije të pëlças nga dhimbja për to, posaçërisht, sepse në mesin e tyre ishte një material i rrallë të cilin e kisha siguruar me mund të madh nga një malazez ku bëhej fjalë me emër dhe mbiemër për kolonizatorët malazias në Kosovë, d. m. th. për zullumin që kishin bërë ndaj shqiptarëve. Po ashtu më janë djegur tëra materialet e mbledhura dhe të sistemuara në shirita të këngëve patriotike dhe kreshnike të Rugovës..!!

Gjithmonë ndjehesha krenar, thotë më tutje z. Ramë Nikçi, që Zoti më kishte dhënë talentin e kërcimit të valleve tipike të Rugovës dhe isha tepër i lumtur se përmes hedhjes së valleve mund t'i kontribuoja kultivimit të më tejme të artit kaq të lashtë shqiptar, ndaj në kujtesën time më kanë ngelur shumë çaste të cilat nuk mund t'i harrojë kurrë, por edhe aso rastesh kur ndjehesha shumë i prekur siç ishte momenti kur merrnim pjesë nëpër festivale ndërkombëtare të folklorit e që në shumicën e rasteve shikuesit nuk e dinin se jemi shqiptarë nga Kosova, duke menduar se jemi maqedonas, e bile edhe në Zagreb më 1976 kur me një rast i veshur në teshat kombëtare po merrja përshtypjet nga disa shikues në pyetjen që i bëra një çifti bashkëshortor që të dytë ishin inxhinierë, se a dinin nga jemi, m'u përgjigjen: nga Maqedonia dhe as që e dini se ku gjendej Kosova..!?

Sot lirisht mund të them se ansambli “Rugova” gjatë periudhës më të vështirë nën okupimin e egër dhe të gjatë serb ka luajtur rol të rëndësishëm në afirmimin e kulturës shqiptare në Ballkan, por edhe më gjerë në Evropë, e këtë më së miri e dëshmojnë medaljet e shumta të fituara si dhe zënia e vendit të parë në disa festivale folklorike ndërkombëtare.

Ansambli ynë ishte ndër të parat që si mysafire e vizitujë Shqipërinë me 1972 duke e prezantuar këngën dhe vallen rugovase në shumë qytete të shtetit amë. Për hir të historisë dhe vlerës artistike të valles rugovase më duhet të përmendi njërin nga figurat më shembullore të ansamblit “Rugova” të ndjerin Ramë Elezin-Lajqin (vdiq në vitin 1981), i cili ishte njëri ndër shtyllat kryesore të ansamblit pa të cilin vlerat dhe sukseset tona do të ishin të mangëta, sepse ishte njeri me talent të rrallë për kërcimin e valles burimore rugovase, sidomos shquhej me lojën e “Valles me shpata” (gjithmonë e luanim së bashku në dysh) dhe ishte pa dyshim simboli më autokton i ansamblit tonë, ndërsa me veshjen e tij tipike rugovase (me shall dhe tirqi) të cilët nuk i zdeshi kurrë derisa vdiq, i jepte pamje magjepsë vetë ansamblit si dhe qytetit të Pejës ku jetoi, por edhe krejt Kosovës.

Pas vdekjes së tij nuk mund të gjeja një valltar të ngjashëm, ngase e veçanta e kërcimit tonë ishte se unë vallëzoja duke e përcjellë taktin e zërave të veglave muzikore, kurse ai vallëzonte me stilin e tij të veçantë pa e humbur kurrënjëherë ritmin e përbashkët të valles që luanim. Janë përpjekur shumë koreograf që ta bëjnë koreografinë e stilit të vallëzimit tonë, por nuk ia kanë dalë, thotë Ramë Nikçi, kurse sa i përket sukseseve të ansamblit tonë ato janë meritë e gjithë rugovasëve të cilët e ndihmuan atë pa rezervë, qoftë duke dhënë valltarë dhe valltare të talentuara që e mundësonin pjesëmarrjen tonë me sukses nëpër festivale të shumta.

Pjesëmarrjen e fundit jashtë Kosovës e kishim në një festival në Ulqin më 1994 të cilin na e mundësojë LDK-ja, por tretmani ynë këtu ishte tepër i ultë nga ana e organizatorit (malazias), për shkak se emri i ansamblit tonë ishte i njëjtë me mbiemrin e kryetarit Ibrahim Rugova i cili në atë kohë ishte bërë “therrë në sy” për organet shovene serbo-malazeze, por megjithatë neve kënduam këngë patriotike dhe luajtëm valle sipas repertoarit tonë. Mjerisht, aty e tutje puna e ansamblit tonë u vështirësua aq shumë sa u detyruam ta ndërprejmë aktivitetin.

Tani kur Kosova është e çliruar, ansambli ynë serish do t’ia thotë këngëve dhe valleve shqiptare edhe më të bukura, pohon në fund të bisedës tonë z. Ramë Nikçi.

(Bisedoi: Rexhep Elezaj, më 9 tetor 1999 në Shtuttgart; U ribotua në trepeca.net, 27 mars 2006)

11. Gjyshi Ibush, Daja Ramadan, dhe Garipi djali i Dajës Ramadan

Ibrahim Kelmendi: "– Ju kërkohet juve, Zotëri Fekir Dalana, – iu përgjigj sërish me qetësi të madhe Mirani.

– Unë nuk jam Fekir Dalana dhe juve nuk po ju njoh fare! – foli ai pa mundur ta fshihte gënjeshtrenë e tij naive.

– Si nuk më njihke? Jam nipi i ish-kolegut tënd, Dajës Ramadan. Tani sigurisht po të kujtohem. Sa herë ju kam bërë kafe kur vinit te gjyshi **Ibush** dhe ju me lavdëronit për kafet e mira.

– O, po, më fal, urdhëro nipash, tani po më kujtohesh, – tha Fekiri duke hapur derën dhe duke u mundur të zgërdhihej sikur po i bëhej qejfi që po e vizitonte Mirani.

Mirani u fut brënda duke u bërë se ishte i gëzuar që po takonte pas shumë vjetëve kolegun e shokun e **Dajës Ramadan**. U përqaftuan dhe Mirani zuri vend aty ku e drejtoi mikpritësi. Ndërruan fjalët përshëndetëse duke pyetur për hallet, jetën etj. Pastaj Mirani hapi bisedën për qëllimin e ardhjes.

– Zotëri Fekir Dalana, të përgëzoj që je zgjedhur kryeredaktor i Organit "Besa Shqiptare". Më është bërë qejfi që jeni zgjedhur pikërisht Ju, meqë ju njoh që moti për patriot. Për ju më ka folur shumë Daja Ramadan dhe bile, kur fola para dy ditëve me të në telefon, më porositi t'ju përshëndes, meqë i tregova se do të vija në Vjenë." (Atentatet, Prishtinë 2007, faqe 75)

Ibrahim Kelmendi: "Në Mynhen jemi duke u përpjekur të marrim Klubin "Rilindja". Ai vazhdon të jetë nën tutelën e konsullatës jugosllave. Aty ka qëlluar djali i Dajës Ramadan, Garipi, kryetar, për të cilin ke dëgjuar." (Atentatet, Prishtinë 2007, faqe 191)

Ibrahim Kelmendi: "Fillimisht dëshiroj të shpreh vlerësimin se atë "**raport**" nuk e ka shkruar fare Jusufi, meqë nuk është në fahun, në germën dhe në frymën e tij. Po ta kishte shkruar vërtet ai, nuk do të ngurroja ta diskreditoja, edhe për së vdekuri, për të pabesë e intrigant." (Bedri Islami, Lëvizja, Tetovë 2012, f.115)

Jusuf Gërvalla (raport): "Me përfaqësuesin e Frontit të Kuq Popullor, Ibrahim Kelmendin, jam njohur në janar të vitit 1980. ...

Është nip i një agjenti me zile të UDB-së, i quajtur Ramë Nikçi ose Ibërdemaj, punon në postën e Pejës. I biri i këtij Ramës ndodhet me punë në Mynhen dhe ka qenë aktivist i dalluar, madje edhe kryetar klubi në Mynhen." (www.albaniapress.com, 2 tetor 2011; Faridin Tafallari, Kur Jusuf Gërvalla shkruante)

12. Arkivi më i saktë është vetë populli

"**Salih Kabashi**: Një ditë do të hapen dosjet, ku secili do të ketë mundësi, si në Slloveni, bie fjala, që të ketë qasje në dosjen që ka mundur ta ketë mbajtur për të Shërbimi i Sigurimit të Shtetit, apo ndryshe policia politike komuniste e njohur si UDB. Kur kihet parasysh se dosje të tilla janë bartur në Beograd, a mund të imagjinosh rrëmujën që do të shkaktonte kthimi i tyre në Kosovë dhe hapja e tyre për publikun?

Ibrahim Kelmendi: Nëse Beogradi nuk do të demokratizohet, atëherë duhet pritur se dosjet do të manipulohen e do të sajohen, varësisht nga nevojat politike ditore, për t'i shërbyer politikës së tyre nacionaliste. E vetmja mundësi për t'ju kundërvënë spekulimeve hileqare është trajtimi i tyre nga ekspertët. Zhvillimi i shkencës ka shkuar deri atje, sa të konstatojë saktësisht se kur është përpiluar një shkresë, gjegjësisht një dosje. Prandaj dhe duhet të shfaqim rezerva, kur ata do t'i servirin. **Kurse arkivi më i saktë është vetë populli, pasi secilit individ ai ia di veprimtarinë konkrete, që do thotë se rrethi ku jam angazhuar unë e di se cili kam qenë dhe çfarë kam bërë....**" (Republika, prill 2007)

13. DO TA DISKREDITOJA, EDHE PËR SË VDEKURI, PËR TË PABESË E INTRIGANT

"Bedri Islami (në forografi): *Pas botimit të romanit "Atentatet" ju u ndodhët edhe një herë në dy kahe: në përgëzimin e shumë prej atyre që i kishin përjetuar ngjarjet bashkë me ju, si Saimë Isufi apo Mustafë Xhemajli, por edhe në ciklimin e radhës së sulmit ndaj jush, nëse mund ta quaj kështu. Mes të tjerave, në një material, i cili po përhapet tashti, nuk e di nëse është i saktë, bëhet fjalë për lidhjen fisnore me Ramë Nikqin ose Ibërdemaj, i cili, siç e cilëson Xhafer Durmishi, me siguri "analisti" më i zellsheim i romanit tuaj, ishte agjent i UDB-së.*

Ibrahim Kelmendi: - Pas botimit të romanit "Atentatet" ka pasur vërtet reague të lojlojshme dhe, me thënë të drejtën, më kanë gëzuar. Ato ishin një dëshmi se nuk e kisha shkruar vetëm sa për ta shkruar. Pas dy muajve romani u shit dhe shpesh ndihem keq kur të interesuarit e tjerë e kërkojnë dhe unë nuk kam asnjë kopje. Shtëpia botuese "Toena" e Tiranës ka premtuar ta ribotojë.

Tani ka shkruar një reagim të gjatë Xhafer Durmishi, ish-bashkëveprimtar, njëkohesisht ish-kundershtari imi. Sa për shembullin që sollet ju për sqarim, unë nuk do t'i isha hidhëruar fare Xhaferit, sikur të kishin qenë shpifje të tij autentike, ngaqë ndaj tyre kam krijuar imunitet. Tani më shqetëson fakti se ato shpifje i vishen Jusufit, të cituar në bazë të një "raporti" që gjoja ai i paskësh dërguar Sabri Novosellës.

Fillimisht dëshiroj të shpreh vlerësimin se atë "raport" nuk e ka shkruar fare Jusufi, meqë nuk është në fahun, në germën dhe në frymën e tij. Po ta kishte shkruar vërtet ai, nuk do të ngurroja ta **diskreditoja, edhe për së vdekuri, për të pabesë e intrigant.**

Kohë më parë, në Maqedoni, më ka rastisur të ballafaqohem me **materiale të falsifikuara, që ca kriminelë i shpëmdanin** për "dosje". Ishin sajuar për të diskredituar Ali Ahmetin, Fazli Veliun, Musa Xhaferin, bashkëveprimtarët tanë shumëvjeçar! Edhe ky "raport" me ngjan me ato falsifikime. Mjafton të them se Jusufi e ka ditur shumë mirë kush ishte Ramë (Idriz) Ibërdemaj, prandaj nuk ka pasur nevojë të hamendësohej nëse ishte Ramë Ibërdemaj apo Ramë Nikqi. Ai ka qenë i informuar për Ramë Ibërdemajn, meqë është shkolluar në Pejë dhe e ka ditur se Rama ishte djali i axhës së nënës sime.

Në vitin 1980, në Mynih, unë dhe Jusufi patëm një zenkë serioze. Unë kisha shkruar aty me katër bashkëveprimtarë për të marrë pjesë në tubimin e klubit "Rilindja" që të pengonim zgjedhjen e Ganisë, djalit të Ramë Ibërdemajt, si kryetar të atij klubi famëkeq. Asnjëri nga ne nuk e dinte nëse do ta takonim në klub Bali Rexhbogajn nga Bllagaja e Pejës. Pas tubimit ai këmbënguli të na merrte mysafirë. Sapo arritëm para pallatit ku banonte Baliu, takuam Jusufin dhe Bardhoshin. Ata ishin aty për vizitë te Misin Mavraj i Staraderanit të Istogut. Papritmas Jusufi dyshoi mos po e survejoja. Në këtë aspekt ai ishte tejet i papërvojë dhe ndonjëhere bëhej si fëmijë. I shpjegova pse ishim në Mynih dhe përse ndodheshim pikërisht aty dhe se survejimi nuk bëhej në atë mënyrë. Pra, e mori vesh se kishim vajtur të pengonim zgjedhjen si kryetar klubi të djalit të Ramë Ibërdemajt. Edhe më herët, edhe aty, edhe më vonë, kemi biseduar bashkë për dyshimet ndaj Ramë Ibërdemajt, se kishte qenë argat i UDB-së dhe Jusufi, si gazetar, i shkolluar në Pejë, dinte për ato dyshime. Tashmë dinte edhe për lidhjet tona farefisnore. Dihet, dajën nuk e zgjedh dot. Jusufit nuk do t'i kishte shpëtuar kjo lajthitje, edhe po të kishte qenë i pabesë dhe intrigant dhe të kishte përpiluar të tillë "raport" kaq diskreditues, së pari për veten e tij. Pra, kjo lajthitje është prodhuar nga

falsifikuesi, i cili ngjan të jetë vetë Xhafer Durmishi, meqë e citon rreth 100 herë atë "raport" në "librin" e tij, me titull hileqar e intrigues: "Lëvizja e Jusuf Gërvallës".

Në të njëjtin "raport" është edhe një lajthitje tjetër për Sadik Blakajn, që e ka prodhuar falsifikuesi i painformuar. Jusufi ka qenë i informuar saktësisht për të, e ka njohur edhe personalisht dhe nuk do t'i kishte raportuar "udhëheqësit" Sabri Novosella kaq dezinformueshëm. Për pjesët e tjera të "raportit" e "letrave" të Jusufit, gjithsesi të falsifikuara, ndoshta do të reagoj më shtruar në një rast tjetër.

Po ta kishte publikuar këtë "libër" Xhafer Durmishi para se ta kisha shkruar romanin "Atentatet", sigurisht, unë do ta kisha mënjeluar Ramë Ibërdemajn si personazh të romanit, për inat të Xhaferit. Prandaj, edhe për inat të Xhaferit, me këtë rast dua t'u kërkoj falje fëmijeve të respektuar të dajës Ramë, pse e kam diskredituar atë në roman si të dyshimtë për bashkëpunëtor të UDB-së. Vetëm për Haki (Ramë) Ibërdemajn, të cilin një spiun i UDB-së e vrau në Bruksel, sigurisht që kisha dhënë një tren me xhafera që të mos e vrisnin, sepse e kishte dëshmuar veten në demonstratat e vitit 1981 në Prishtinë dhe gjatë angazhimit të tij patriotik në Bruksel si trim e patriot i devotshëm!" (Bedri Islami, Lëvizja, Tetovë 2012, faqe 113-117)

14. Letër nga Donika Gërvalla për Faridin Tafallarin, 7 tetor 2013

Mirëdita

Isha sot këtu për të marrë dokumentet e Babait, mirëpo nuk ju gjeta në shtëpi. Ju lutem më i dërgoni dokumentet në adresën time:

Donika Gërvalla
Ungartenstr. 9
53229 Bonn

Shpenzimet e transportit kuptohet që i marr përsipër unë. Aty ka dokumente që janë pjesë e dosjes hetimore rreth vrasjes, prandaj ju lus që për të mos rrezikuar apo ngadalësuar këto hetime të më dërgoni të gjitha dokumentet dhe as të mos botoni diku ndonjë pjesë të tyre dhe as mos t'ia tregoni më askujt. Ato dokumente janë pronë e familjes Gërvalla, dhe i duhen kthyar asaj. Unë erdha miqësisht për të marrë dokumentet dhe për të shkëmbyar dy fjalë. Ju lutem më dërgoni dokumentet brenda 10 ditëve të ardhshme.

Shumë të fala edhe familjes. Donika Gërvalla (nënshkrimi)

P.S.

Shënimi i F.T.) Letër e lën në kutin e postës në adresën time pa emrin e pranuesit (timin) në Horberstr.37, 72221 Haiterbach, dhe pa zarfe, në dy letra A5 e shkruar në dorëshkrim, pa datë!? Këtë letër e mora në mëngjesin e të hënës me datë, 07.10.2013

(U botua për herë të parë nga Faridin Tafallari, në përmbledhjen me titull: Letra, që më kanë dërguar Suzana dhe Donika Gërvalla, www.albaniapress.com, 8 nëntor 2013)

Libra nga Xhafer Durmishi – Skenderi i Shtutgartit, për Rilindasit e Shtutgartit

1. Protesta e Aspirata
2. Lëvizja e Jusuf Gërvallës
3. Zëri i popullit dhe Zëri i Jusuf Gërvallës
4. Të fala s'po na çojnë asnjëherë

5. Nuk pyesin për çmimin e lirisë
6. Pa taktizime
7. Fakte për Lëvizjen e Jusuf Gërvallës
8. Në rrethin e Shtutgartit
9. Luga dhe Lugina
10. Filharmonia e Jusuf Gërvallës
11. Shokët dhe Jusuf Gërvalla
12. Fjalori i Lëvizjes së Jusuf Gërvallës
13. Operacioni Barbarossa
14. Pa trazime
15. Skena
16. Jusuf Gërvalla dhe *Liria*
17. Emër që u bë traditë
18. Shokë rinie
19. Ora ime e ndalur
20. Testamenti
21. Ilustrime
22. Vepra e Jusuf Gërvallës

Jusuf Gërvalla: "Kështu e pata kuptua më në fund edhe zgjedhjen e Shpendit dhe timen në Komitetin Qendror."

© PASHTRIKU, XHAFER DURMISHI - JANAR 2014